

● **Mitt tips** | 20 Rektor sender elevene i mobbekampen ● **Reportasje** | 24 Lærere i Francos massegraver
● **Fotoreportasje** | 38 Barnehagebarna lager karnevalskostymene selv ● **Påskekryssord** | 59

UTDANNING

UTDANNING
150
ÅR
1869-2019

5

5. APRIL 2019

utdanningsnytt.no

Kjærsti ble
mobbet av elevene

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen (perm.)
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Digital markedsansvarlig
ls@utdanningsnytt.no

10

● Hovedsaken: NÅR LÆRERE MOBBES

I 2017 kartla Respons Analyse lærernes arbeidsmiljø på vegne av Utdanningsforbundet. 36 prosent av lærerne i barneskolen og 29 prosent i ungdomsskolen oppga å ha vært utsatt for trusler eller trakassering fra elever eller foresatte det siste året. For lærer Kjærsti Floden førte mobbingen til at hun skiftet jobb to ganger.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Mitt tips	20
Feirer 50 år i vannkanten	22
Moderne lærere endte i Francos massegraver	24
Støre tar matpraten med til talerstolen	30
Kamp om montessorilærerne	32
Nitti år siden lærere var overskuddsvare	36
Barnehage lager egne kostymer til karneval	38
På tavla	44
Friminutt	45
Meninger	46
Påskekrussord	59
Lov og rett	61
Fra forbundet	62
Medlemstilbud	66

● «En viss interesse for å la svenske lærere slippe til»

36

Utdanning og bladets forgjengerne Norsk Skoletidende og Norsk Skoleblad har trykt spaltmeter på spaltmeter om lærermangel. Også om da det var mange arbeidsledige lærere hos søta bror.

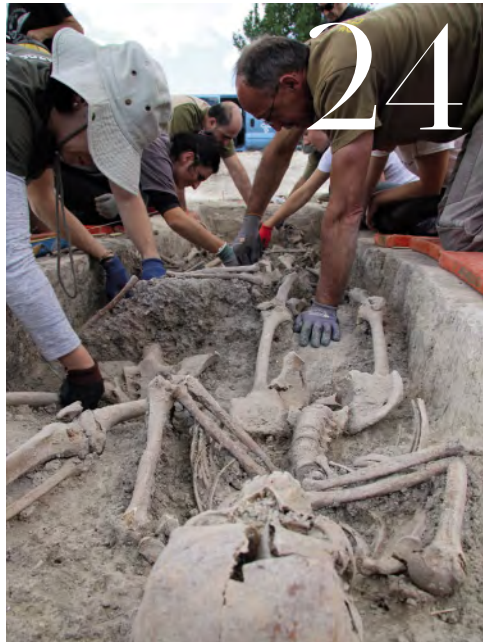
20

● Mitt tips

Ved Austbø ungdomsskole trekker rektor Terje Angelskår inn elevrådet i kampen mot mobbingens tause tilskuere. Elev Andrea Stenshorne Simonsen (15) og elevrådsleder M. Samir Butt (16) er mer enn gjerne med.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Lærere i Francos massegraver

Over 114.000 forsvunne og 2700 massegraver fra borgerkrigen var registrert i Spania i 2018. Internasjonal lov forplikter staten til å lete etter ofre for tvungen forsvinning. Hittil har ingen spanske regjeringer gjort det.

● Fotoreportasje

I 23 år har barna i Vik formingsbarnehage på Røyse i Buskerud laget sine egne kostymer til det årlige karnevalet.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2018: 172.801

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet
melder adresseforandringer til
medlemsregisteret. E-postadresse:
medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Da Kjærsti Floden rundet av yrkeskarriøren ved nyttår, bestemte hun seg for å fortelle om hvordan det er å bli mobbet av elevene sine.

Foto: Erik M. Sundt

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Elevene må også ta sitt ansvar

Barn kan være grusomme med hverandre, sies det. De kan være nådeløse mot voksne også.

Husker du gym læreren med det dårlige ryktet? Eller læreren alle sa at luktet vondt? Husker du hun som så litt rar ut? Og alle kallenavnene de fikk? Dessverre gjør vi vel alle det. Men nettopp derfor er det også så merkelig: Hvorfor vet vi så lite om mobbing av lærere? Svaret er enkelt. Ingen har spurt.

Det finnes mye tall og statistikk på mobbing blant barn og unge. Vi vet også hvor mange norske arbeidstakere som blir mobbet av kolleger. Og vi vet hvor mange elever som har opplevd å bli mobbet av læreren. Men hvor mange lærere som blir mobbet av elevene, vet vi svært lite om.

Det er problematisk. Vi trenger rett og slett mer forskning og flere undersøkelser. Vi må vite mer om hvordan det skjer, hvor ofte det skjer og ikke minst hvor det skjer. Tenk deg bare: Ryktene og kallenavnene som en gang gikk fra søsken til søsken, fra naboer til yngre og eldre venner, spres i sosiale medier nå. Som tekst og bilder, på chatter, kanskje til og med i lukkede grupper.

Og skoleledelsen må ta sitt ansvar. De kan ikke vente på at lærere som opplever mobbing, skal komme til dem. De må spørre. I medarbeidersamtaler, på lærerværelset og i forbifarten. Trives du? Har du det bra? Hvordan funker klassen? Hvordan er relasjonen til elevene?

De må observere og følge opp dem som trenger det. Mobbing er skamfullt. For alle. Tenk deg da å være voksen og bli mobbet av barn. Det krever mye å fortelle at man gruer seg til timene, eller at man gråt på do sist uke. De fleste vil trolig aldri si noe.

For snart 17 år siden underskrev daværende statsminister Kjell Magne Bondevik, Barneombudet, Kommunenes Sentralforbund, Utdanningsforbundet og Foreldreutvalget for grunnskolen under på et felles Manifest mot Mobbing. I mars 2003 sluttet også Barne- og familiedepartementet seg til arbeidet og målet om nulltoleranse mot mobbing. Sammen har partene sørget for informasjonsmateriell, antimobbeprogram og undervisningsopplegg. Det har bidratt til mer kunnskap og økt kompetanse blant dem som jobber med barn og unge.

Manifestet har nemlig, helt korrekt, rettet oppmerksomheten mot de voksnes moralske og faglige ansvar. Men nå er det på tide at vi også snakker med barn og unge om hvilket ansvar de har overfor lærerne. De har også rett til et trygt arbeidsmiljø, til å bli behandlet med respekt og til å være den de er.

Mobbing av lærere er et samfunnsproblem. Et problem vi må snakke mer om. Det har vist seg å være effektiv tabu-medisin.

Nye læreplaner

Mer lek, mer praktisk opplæring og færre

Det er noen av de mange endringene i nye læreplaner som nå sendes på høring. Kunnskapsministeren forventer at de fører til endringer i skolen.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

18. mars sendte regjeringen forslagene til nye læreplaner i grunnskole og videregående skole på høring. Det er den største endringen av skolens innhold siden Kunnskapsløftet i 2006. Høringsfristen er 18. juni.

– De nye læreplanene vil sikre bedre og mer læring for alle elever, sa kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) på pressekonferansen, som ble holdt på Sofienberg skole i Oslo.

Han pekte på at dagens læreplaner er for omfangsrike og at mye har handlet om å kutte ned på innholdet. Mindre spesifikke krav, mer overordnede mål.

– Vi må ha tillit til den faglig sterke pedagogen som skal fylle kompetansemålene med innhold, sa Sanner.

Mer lek for de yngste

Han mener de nye læreplanene skal gi mer rom for dybdelæring og større handlingsrom for lærerne og elevene. I tillegg trakk han fram at de vil ha mer lek inn i skolen for de yngste barna, og han håper det bidrar til en bedre overgang mellom barnehage og skole.

– Læreplanene er tydeligere på at de yngste barna skal få lære gjennom lek, sa Sanner.

Det er en kraftig reduksjon i antall kompetansemål i læreplanforslagene:

Norsk går fra 163 til 91 kompetansemål.

Samfunnsfag går fra 103 til 83 kompetansemål.

Religions- og livssynsfaget KRLE går fra 129 til 32 kompetansemål.

Kunnskapsministeren sa at det er en utfordring å kutte, og i høringen etterlyser han innspill til om de har ryddet for mye eller for lite.

– Det er forskjell på å barbere seg og å skjære av seg haken, sa Sanner.

Medborgerskap og livsmestring

Dette er noe av det som blir nytt i de nye læreplanene, ifølge Kunnskapsdepartementet:

Tre prioriterte tverrfaglige temaer innføres: Demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvik-

ling, folkehelse og livsmestring. Disse temaene skal inngå i fagene der dette er naturlig.

Kjerneelementer utgjør det mest sentrale innholdet i faget, og de beskriver det elevene må lære for å mestre og anvende kunnskaper og ferdigheter i faget.

Læring gjennom lek og utforskning blir vektlagt mer i læreplanene for de yngste barna i skolen.

Flere fag blir mer praktiske og utforskende. Eksempelvis kunst og håndverk og naturfag.

Digital dømmekraft, digital skaperkraft og programmering får mer plass i skolen og inngår i læreplaner i flere fag allerede fra de første trinnene.

Det innføres kompetansemål på flere trinn. Regjeringen foreslår kompetansemål etter 2. trinn for både kroppsøving og samfunnsfag.

Kritisk tenkning og kildekritikk blir sterkere vektlagt i de nye læreplanene, for eksempel i samfunnsfag og engelsk.

Det er laget helt nye vurderingstekster som skal støtte læreren i vurderingsarbeidet. De er utviklet for hvert trinn det er angitt kompetansemål for, slik at de er tilpasset elevenes alder og modenhetsnivå.

Handal:

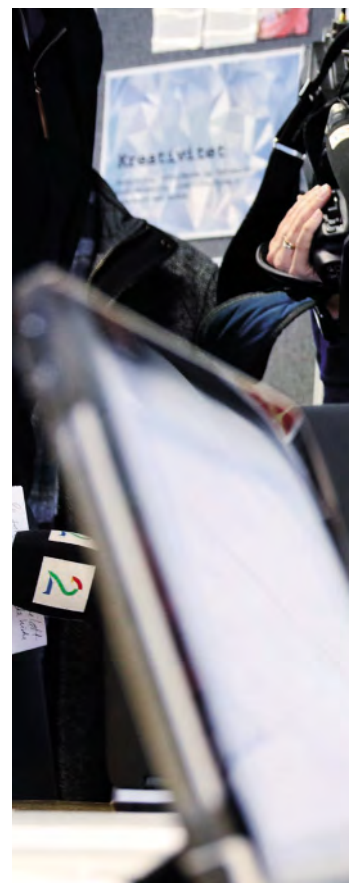
– Nye læreplaner krever endringer bla

– Vurdering er elefanten i rommet, sier Utdanningsforbundets leder Steffen Handal.

I forslagene til nye læreplaner vektlegges blant annet mer lek for de yngste, mer praktisk arbeid i flere fag og kritisk tenkning og kildekritikk. Det blir også en kraftig barbering av antall kompetansemål.

Til stede i klasserommet på Sofienberg skole i Oslo, hvor kunnskapsministeren la fram forslagene, var Utdanningsforbundets leder Steffen Handal. Han mener det i denne siste høringsrunden er viktig å holde fast ved det Stortinget har ønsket seg.

Nicolas Nordvik viser
kunnskapsminister Jan
Tore Sanner hvordan
de jobber med et stort
tverrfaglig prosjekt på
Sofienberg skole.

– Vi skal ha et verdiløft i skolen, vi skal rydde i læreplanene, vi skal se tverrfaglighet, og vi skal legge til rette for dybdelæring, sier Handal.

Siste sjanse til å påvirke

Han håper skolefolk nå rydder tid og diskuterer seg fram til innspill de kan komme med i høringen.

– Dette er sektorens siste sjanse til å påvirke læreplanene.

– Hva vil Utdanningsforbundet være opptatt av i høringen?

– Det er interessant når statsråden sier det kommer nye tekster om vurdering. Det er et tema vi har

e kompetansemål

Ap og SV etterlyser mer praktisk læring

For små ambisjoner om mer praktisk læring, mener opposisjonen om forslagene til nye læreplaner.

I forslaget til nye læreplaner vektlegges blant annet mer lek for de yngste, mer praktisk arbeid i flere fag og kritisk tenkning og kildekritikk. Det blir også en kraftig barbering av antall kompetansemål.

– Fagfornyelsen er en sjanse til å sørge for at praksisen i skolen endres til det bedre for elevene og lærerne. Det ser dessverre ikke ut til at regjeringa har sørga for å ta praktisk læring på alvor i de nye læreplanene, eller gjort noe med testsystemet som stresser mange elever og er en tidstyv for lærerne, sier Martin Henriksen, utdanningspolitisk talsperson i Arbeiderpartiet, i en pressemelding.

Vil ha test- og prøvegjennomgang

Han er usikker på om forslagene vil gi mer praktisk læring når det kun skal gjelde noen fag.

– Praktisk og variert læring bør ikke begrenses til kun enkelte fag, slik Sanner vil. Det må gå igjen i alle fag i skolen. Det holder ikke å si at man bare skal styrke design og heimkunnskap, da har Sanner misforstått, sier Henriksen.

Han mener regjeringen også burde hatt en gjennomgang av testregimene i skolen, ettersom stress og press påvirker livene til mange unge.

– Vi blir bekymret når Sanner ikke vil gjennomgå summen av testing og prøver i skolen. Vi vet at det som kommer til eksamen er det som får fokus i klasserommet. Derfor svekker det fagfornyelsen at regjeringa ikke samtidig gjør noe med eksamen og vurdering, sier Henriksen.

– Høring blir kvalitetskontroll

Utdanningspolitisk talsperson i SV, Mona Fagerås, mener også det er store mangler i forslagene til nye læreplaner.

– Det er skuffende at regjeringen ikke har større ambisjoner for å skape en mer praktisk og variert skole der alle barn kan lære, lykkes og trives, sier Fagerås i en pressemelding.

Hun mener høringsrunden blir en viktig kvalitetskontroll.

– Jeg er særlig opptatt av om innspillene fra forrige runde er ivaretatt. Særlig har jeg merket meg at kompetansemålene i flere fag ble oppfattet som for vage, og at omfanget av mål fremdeles er for stort, sier Fagerås.

nt lærerne

vært veldig opptatt av. På sett og vis er det elefanten i rommet i denne store prosessen, sier Handal.

– Hva mener du med elefanten i rommet?

– Hvis vi forandrer læreplanene, men lærerne skal fortsette å vurdere slik vi har gjort tidligere, vil vi ikke få den endringen som stortingsflertallet ønsket seg. Da vil vurderingen på sett og vis trumfe veldig mye, sier Handal.

– Kommer til å kreve endring

Han er opptatt av at de nye læreplanene må få en reell betydning for arbeidet ute i skolene, og da er lærernes vurderingspraksis helt sentral.

– Flere er nødt til å rydde plass i sine strategiske planer sånn at lærere og skoleledere kan sette seg sammen og diskutere hvordan de skal gjøre dette til en praksisreform, ikke bare en læreplanreform, sier Handal.

– Det er vel ingen tvil om at de nye læreplanene vil kreve noe av skolene?

– Dette kommer til å kreve endring. Hvis vi skal nå Stortingets mål, må vi ha en endring i praksis, og det er krevende. Da må folk sette seg sammen og tenke over hvordan man skal jobbe annerledes, sier Handal.

Klimastreiken

Steffen Handal:

– Voksne må ta engasjementet inn

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal sto sammen med elevene i Oslo sentrum under klimastreiken 22. mars.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no og Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Rundt 40.000 elever deltok i klimastreiken, ifølge arrangøren, miljøorganisasjonen Natur og ungdom. Steffen Handal mener engasjementet er noe voksenbefolkningen må ta inn over seg.

– Barn og unge har et helt annet engasjement enn vi hadde da vi vokste opp. Og dette må vi ta inn over oss, sier Handal.

– Tror du arrangement som dette har noen effekt?

– Ja, jeg tror dette kommer til å endre hvordan vi alle tenker om miljø og klima. Det vi hører her, er et rop fra fremtiden, sier lærerlederen.

– Politikerne må handle nå for å få vår stemme

Utdanning møtte en gjeng 10.-klassinger fra Frydenberg skole og Fyrstikkalleen skole i Oslo: Selma, Anja, Sara, Flo, Lea og Uno.

– Vi er her for å demonstrere slik at politikerne ser at de må skjerpe seg, sier Sara.

Flo kom med en konkret oppfordring til politikerne:

– Dere må lage et sett regler og lover som vi må følge. Vi trenger alle en push for å bli mer miljøvennlige.

– Og så må politikerne huske at vi har stemmerett om to år. Hvis de vil ha vår stemme, må de handle nå, sier Sara.

Ingen løfter om oljeleting

Klima- og miljøminister Ola Elvestuen (V) ble møtt med buing da han sa til demonstrantene at han ikke kan love at det ikke blir mer leting etter olje.

– Men jeg kan love dere at vi skal få til en endring i Norge som gjør at vi får en økonomi som gjør at vi klarer oss uten olje i framtiden, sa statsråden.

Da han gikk, ropte de streikende: «Ola, kan du redde jorda?».

– Barn og unge har et helt annet engasjement enn vi hadde da vi vokste opp. Og dette må vi ta inn over oss, sier Steffen Handal.

FOTO SONJA HOLTERMAN

● Se bilder fra streiken – fra Longyearbyen til Flekkefjord

over seg

FOTO: TRONDHEIMNATUR OG UNGDOM

Klimatoget i Trondheim ble overraskende langt

I Trondheim deltok 4000 demonstranter, ifølge Natur og ungdom.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Klimastreiken ble markert i mange norske byer. Trondheim Natur og ungdom sto bak arrangementet i trønderhovedstaden, og et av medlemmene i lokallaget, Anna Solem Hilstad (18), rapporterer om et knallbra oppmøte.

– Vi er veldig fornøyd. Dette har vært en så inspirerende og morsom dag. Vi hadde ikke trodd det kom så mange, men tenk det gjorde det, sier hun.

– Er dette noe dere kommer til å gjøre hver fredag?

– Det kommer til å være flere markeringer for å få satt klimasaken på agendaen, men jeg som går på videregående, kan ikke ha fravær hver

fredag, så dette var den store markeringen.

– Noen av dem som er en del eldre enn deg, sier at dere unge må være villig til å gi fra dere noen av godene dere har. Hva mener du om det?

– Det synes jeg er litt smålig. Vi er ikke imot teknologi, vi er jo tross alt vokst opp med det. Og teknologi kan hjelpe oss med en del av de klimaproblemene vi står overfor. Mange unge er villig til å gjøre mye selv, sånn som å kjøpe mindre klær og ting. Det er en holdningsendring til de som sitter med makta og som kan ta de store grepene som må til, sier Anna Solem Hilstad.

Kritisk til aksjonsforma

Ida Martine Brendø (17) ved Flora videregående skule i Sogn og Fjordane var ein av elevane som ikkje deltok i klimastreiken.

Brendø er nestleiar i Ungdommens bystyre (UB), der ho representerer Unge Høgre. Ho er kritisk til aksjonsforma, skriv Firdaposten.

Som medelevane er ho oppteken av den dårlege stoda til klimaet. Men ho meiner ein må bruke heilt andre verkemiddel enn å streike:

– Ungdomsengasjement er noko av det flottaste som finst, men vi må gjere meir enn å skulke skulen for å stå på torget og rope, seier ho til avisa.

Aktuelt navn

Fordriver sinne med sint musikk

Ser du den nyvalgte lederen av Elevorganisasjonen gå kjempefort med lyd på øret? La henne være i fred, hun trenger å få opp humøret.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Alida D'Agostino (19)

Hvem
Påtroppende leder for Elevorganisasjonen, opprinnelig fra Bergen.

Aktuell
Tar over som leder i juli.

Hvorfor vil du være leder av Elevorganisasjonen?

Det å lage politikk er på ingen måte forbeholdt politikere. For å lage god skolepolitikk må man ha elevene med på laget. Det skal jeg sørge for som leder av verdens beste organisasjon.

Har du en hjertesak som du brenner for innen elevarbeid?

Det er mange som kjenner på at politikk er skummelt og at det er nytteløst å delta i demokratiet. Det tror jeg er holdninger som stammer fra skolen, hvor elevdemokratiet ofte blir sett på som et tullete, lovpålagt liksomdemokrati. Jeg brenner for at ungdom skal kjenne at det er gøy, viktig og enkelt å engasjere seg.

Hva har du tenkt å utdanne deg til og hvorfor?

De tre tidligere lederne av Elevorganisasjonen før meg studerer alle juss, men selv aner jeg ikke hva jeg vil med livet mitt. Jeg har tenkt en del på å lære meg flere språk, for da tror jeg det blir enklere å forstå verden fra andre synspunkter. Det er uansett skummelt å skulle legge planer som strekker seg lengre enn ett år frem i tid!

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Hm. Kanskje Walt Disney? Han hadde mye god livsvisdom gjemt i historiene sine.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Alle som har sagt «så fint at du engasjerer deg» til ungdom. Jeg tror de fleste som sier det, ikke mener noe vondt. Men det er ganske nedverdiggende og

ikke noe man hadde sagt til for eksempel en stortingspolitiker.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Det er litt kjipt å si det, men jeg hadde brukt tiden min til å undervise om noe så grunnleggende som å være et medmenneske. Jeg la spesielt merke til problemet etter klimastreikene. Vi lever i en tid med stadig flere polariserte debatter, falske nyheter, stygge kommentarer og dårlig innflytelse. Noen må rydde opp. Hvis man har hele Norges oppmerksomhet, hvorfor ikke prøve seg?

Hva liker du best med deg selv?

Jeg tar meg selv veldig lite høytidelig!

Hva er din favorittbok?

«Coraline» av Neil Gaiman. Den lærte meg å sette pris på det jeg har.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg drar ut, tar sint musikk på ørene, skrur opp lyden, og går kjempefort helt til jeg føler meg mindre frustrert.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Jeg engasjerer meg for fremtiden og for at andre skal gjøre det samme. Vi har ikke råd til å miste noen stemmer i samfunnsdebatten!

«Noen må rydde opp.»

To nye videreutdanningstilbud for skoleledere:

➡ Lærings- og læreplanarbeid

➡ Utviklings- og endringsarbeid

Få kunnskap og ferdigheter som støtter deg og din skole med innføring av fagfornyelsen.

Tilbudet er for rektorer og skoleledere som har gjennomført rektorutdanning eller tilsvarende utdanning.

Begge studietilbudene tilbys høsten 2019 med studiesteder i Bergen og Oslo-området.

Søknadsfrist er 15. mai

Les mer om tilbudet og hvordan du kan søke på udir.no/rektorutdanning

Mobbet av elevene

Kjærsti Floden kjørte
milevis når hun
skulle handle.
For å unngå å møte
elever på butikken.

«Det er for lett å si at lærerne må mestre elevene og at de må tåle. Men vi må ikke tåle alt.»

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

– **Første gang** jeg varslet skoleledelsen, var svaret at jeg måtte ta meg sammen, forteller Kjærsti Floden (68).

Hun sitter ved kjøkkenbordet hjemme på barnomsgården i Trysil. Huset ligger fritt til på store jorder med skogdekte lier, inn mot svenskegrensa. Utenfor vinduet ligger fortsatt dyp snø.

I 46 år jobbet Kjærsti som lærer. I 30 av de årene trivdes hun godt i jobben. Den føltes meningsfull og viktig. Men i 2006 startet problemene. Det skulle bli så ille at hun byttet arbeidsplass to ganger.

– Senest i natt ble jeg liggende og tenke på hvor mye jeg har slitt med å holde meg oppe og takle arbeidsdagene, forteller hun.

– Hvor mye jeg har gjort for å unngå å bli mob-

bet av mine egne elever. Det får meg til å lure: Hvor ble det av respekten for meg som menneske, egentlig?

– Orden i sysakene

Kjærsti var 21 da hun fikk sin første lærerjobb, ved bygdas ungdomsskole. Starten var litt utfordrende, minnes hun.

– Jeg var lita og puslete, ikke sjelden ble jeg tatt for å være en av elevene. Men gode kolleger støttet opp om meg, og etter hvert klarte jeg å vise at det var jeg som var sjefen i klasserommet.

Hun underviste i norsk, engelsk og tysk, etter hvert ble det også gym og håndarbeid. Så giftet hun seg og flyttet til Nord-Norge. Der ble det en del vikarjobber som lærer, det var ikke lett å få fast jobb på den tiden. Noen tiår senere vendte hun tilbake til Trysil og fortsatte lærergjerningen i nabobygda.

– Jeg var kjent som en lærer som hadde orden i sysakene og var vel forberedt til timene mine. Jeg var bestemt og faglig sterk, sier hun.

– Men elevene fant mitt svake punkt.

Fra Kjærsti var liten, har hun vært plaget av en uvanlig fobi, mykofobi, eller frykt for sopp. Ordet, et bilde eller en tegning utløser angst hos henne. Som alle andre fobier er det en irrasjonell frykt, men den er totalt lammende. For sikkerhets skyld fortalte rektor elevene at hun var allergisk. Men så var det noen som oppdaget at det var mer enn det.

– Det begynte smått. Med små tegninger på tavlen eller i notabøkene jeg skulle rette. Så eskalerte det, forteller Kjærsti.

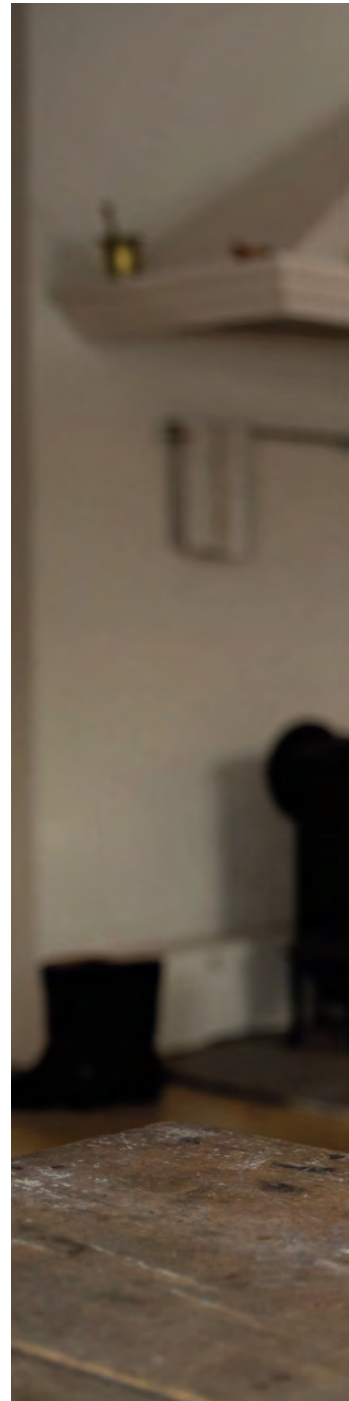
Når hun hadde inspeksjon eller gikk i gangene, var det elever som ropte etter henne. De skrev og tegnet på tavlen. Alle elevene var ikke med på det. Men de var mange. Og mange nok til at hun aldri kunne være sikker på hvem og når. Hun var alltid på vakt, forteller hun.

– Jeg skjønner at en slik fobi kan virke merkelig, og kanskje var ikke alle elevene klar over hvor lammende redselen er for meg. Men kroppsspråket mitt viste helt klart at jeg følte et stort ubehag.

Med jernvilje har Kjærsti Floden gjennomført utallige langløp og triatlon. Her fra et 24-timersløp i Trysil.

FOTO PRIVAT

Den indre uroen vokste. Hun slet med angst, gråt, ble sint og sov dårlig. På et tidspunkt måtte hun ty til sovetabletter. Hun varslet ledelsen.

– Beskjeden var at dette var noe jeg måtte tåle som lærer, forteller hun.

Skambelagt

I 2017 kartla Respons Analyse lærernes arbeidsmiljø på vegne av Utdanningsforbundet. I undersøkelsen er vold definert som «slag, spark, dytting, lugging og fysiske angrep». Trusler defineres som «verbale angrep eller handlinger som har til hensikt å skremme eller skade personen de er rettet mot», trakassering som «plaging og sjikane».

19 prosent av lærerne svarer at de er blitt utsatt for vold det siste året, mens 29 prosent oppgir at

de har opplevd trusler og trakassering. Hvordan lærere trakasseres, har man imidlertid lite kunnskap om.

– Vi har en del tall på digital mobbing av lærere, men problemet er nok mye større enn det som er kartlagt, sier førsteamanuensis ved Universitetet Sørøst-Norge, Gunstein Egeberg.

Han etterlyser mer forskning på temaet.

– Fra finske undersøkelser vet vi det er meget skambelagt for lærere å bli mobbet av sine elever. Lærerne opplever skam og isolasjon og føler at de mister kontroll og autoritet. Noen føler seg også som dårlige lærere, sier han og avviser at dette kun skyldes dårlig klasseledelse.

– Når en lærer blir mobbet, handler det om noe langt mer. Maktforholdet er snudd. Elevene som

Det durer i vedovnen på det store bondekjøkkenet, som det gjorde da Kjærsti Floden vokste opp her. Hun bor alene på gården nå, men får besøk av kjæresten i ny og ne.

«Jeg mistet autoriteten min og følte meg som en klovn. Hva var det med meg som gjorde at de kunne oppføre seg sånn?»

mobber lærere, må ansvarliggjøres for sine handlinger, mener Egeberg.

Ryktet gikk

For Kjærsti Floden ble mobbingen altoverskyggende. Hun gruet seg til å gå på jobb og gikk på tå hev hele dagen.

– Jeg mistet autoriteten min og følte meg som en klovn. Hva var det med meg som gjorde at de kunne oppføre seg sånn?

Julen 2006 klarte hun ikke nyte fridagene. På nyåret dro hun på kafé med en venninne. Noen elever kom inn og fikk øye på henne.

– De snakket høyt så jeg skulle høre dem. Det ble dråpen for meg. At jeg ikke fikk være i fred på privaten en gang, ble rett og slett for mye, forteller Kjærsti.

Hun dro rett til skolen og ryddet pulten.

– Men det ble ord mot ord. Og i stedet for å slutte eller sykemelde meg, gikk jeg ned i stilling. Så ordnet kommunen det slik at jeg fikk bytte jobb til en barneskole.

På det tidspunktet hadde hun allerede begynt å kjøre til Sverige eller til Elverum, sju mil unna, for å handle. Bare for å unngå å møte på elever på butikken. Passerte hun en ungdomsgjeng på veien, skrudde hun opp lyden på stereoanlegget for å slippe å høre om, eller hva, de ropte etter henne.

Men på den nye skolen ble det bedre. Hun merket at elevene hadde hørt om henne, men det var bare smådrypp her og der. Kollegaene var støttende, hun fikk behandling og klarte etter hvert å overvinne deler av fobien.

De lange løpene

Så, i 2015 skjedde det igjen. En tirade i en time hvor én elev ledet an med pågående og høylytte spørsmål, satte henne helt ut.

– Der ble broen brent, sier Kjærsti.

Takket være ledelsen ved skolen fikk hun bytte beite igjen, denne gangen til en mottaksklasse for voksne. Der ble hun værende til hun rundet av yrkeskarrieren ved nyttår.

Den dagen bestemte hun seg for å fortelle om hvordan det er å bli mobbet av elevene sine. Om hvordan det er når historien om deg går fra søsken til søsken. Til eldre og yngre elever.

– Dette er ikke hevn, men noe jeg ønsker å sette søkelyset på. Jeg tror det er mange som har opplevd noe lignende. Vi må snakke om det, for det er så ødeleggende, sier hun.

Kjærsti reiser seg fra stolen. Går inn på spiskammerset og henter et fat med frukt og kjeks. På veggen i gangen utenfor henger det et bilde av henne som ung, som løper på en vei. «Trysil-Kjærsti. Takk for innsatsen», står det. Som idrettsutøver satte hun bygda på kartet med sine meritter. Hun har løpt både 24-timers løp og deltatt i flere triatlon, blant annet ekstremversjonen på Hawaii to ganger. Men de tøffeste utfordringene fikk hun i arbeidslivet.

– Det er for lett å si at lærere må mestre elevene og at de må tåle, sier Kjærsti.

– Vi må ikke tåle alt.

Noe er verre å fortelle om. Årene med god driv i klasserommet og innen idretten kaller Kjersti Floden sine «gylne år». Da går praten lett, men når det vanskelige skal opp, er det verre.

— Vi må snakke om mobbing av lærere

Tidligere kommunalsjef i Trysil kommune håper flere lærere snakker om sine mobbeopplevelser.

– **Åpenhet gjør** at de som sliter, kan tørre å be om hjelp, sier Jo Stuan.

Han var kommunesjef i Trysil da Kjersti Floden fikk bytte jobb og starte i voksenopplæringen.

– Slike saker er vanskelige, sier han.

– En lærer er jo en lærer. Det er ikke alle som ville syntes at det var greit å bytte beite. Noen ville kanskje sett på det som et nederlag, sier han.

Stuan er selv utdannet lærer og har jobbet som både lærer og rektor.

– Jeg har sett lærere som har slitt, og det er vanskelig. Hva skal en gjøre? Det er fint med overordnede planer, men alle saker er forskjellige. Det finnes ikke enkle svar. Hvordan en skal

løse det, er ikke lett å si. Det er nesten som en gordisk knute, mener han.

– **Lettere å si ifra i dag**

Utdanning har også vært i kontakt med rektoren som fungerte ved skolen der Kjersti jobbet da mobbingen startet. Han ønsker ikke å uttale seg i saken. Men Staffan Bergqvist, rektoren som hjalp Kjersti med å flytte over til voksenopplæringen, bekrefter hennes historie.

– Det var en vanskelig situasjon. Heldigvis ble Kjersti og jeg enige om at det var til det beste for henne. Jeg har ikke opplevd at vi ikke har fått til en ordning der læreren har kunnet stå i klasserommet, forteller Bergqvist, som har vært i skoleverket nesten 30 år.

Han jobbet kun ett år sammen med Kjersti før hun flyttet over til voksenopplæringen.

– *Spør du dine lærere om hvordan de har det i klasserommet?*

– Ja, i medarbeidersamtalene. Noen lærere kommer og forteller hvordan de har det ellers også. Det er litt personavhengig om de vil dele

med meg. Det er nok lettere å si ifra om ting i dag. Mitt inntrykk er at også kollegaer støtter hverandre og snakker sammen om hvordan de har det i klasserommet, sier rektor Bergqvist.

Lærer ved Trysil ungdomsskole, Gry Torgals, har hatt Kjersti Floden som både lærer og kollega.

Hun kan ikke huske noen episoder fra da hun selv gikk på skolen, men etter at hun begynte å undervise, vet hun at det var en episode i klassen der hun selv var kontaktlærer.

– Om jeg gikk til rektor den gangen, husker jeg ikke helt. Sannsynligvis sa jeg ifra. Og jeg tok det i alle fall opp med klassen. Akkurat hva jeg sa og gjorde, husker jeg ikke, men jeg holder av og til tordentaler for klasser jeg har ansvar for. Jeg finner meg ikke i at noen er ufine mot andre, enten det er elever imellom eller mot en lærer, sier Torgals.

— Ser etter svakhetstrekk ho

– Gi støtte til lærere som sliter i klasserommet, sier forsker Grete Sørensen Vaaland ved Læringsmiljøsenteret, Universitetet i Stavanger.

– **Jeg og noen kolleger** ved Læringsmiljøsenteret har blant annet arbeidet med hvordan lærere opplever autoritetskonflikt og autoritetstap ved at de blir spilt ut av elevene. Vi kan anta at noen av de lærerne som opplever det, også kan oppleve det som å bli utsatt for mobbing, sier Vaaland.

En forklaringsmodell når lærer blir spilt ut som leder i klassen, er proaktiv aggresjon hos elever som innebærer at de søker situasjoner som gir opplevelse av makt skapt gjennom andres avmakt.

– Vi har studier som undersøker hva elever vil se etter når de får en ny lærer. De fleste er interessert i om læreren er flink i fag, rettferdig og snill. Men elever som skårer høyt på proaktiv aggresjon, tenderer til å svare at de vil se etter svakhetstrekk hos læreren, om læreren kan dummes ut og lignende. Proaktiv aggresjon er også en vesentlig forklaring på mobbing mellom elever, sier Vaaland.

– Målet er anerkjennelse

Forskning viser at noen har et trekk av proaktiv aggresjon i større grad enn andre. Elever med en svak posisjon i klassen klarer sjelden å få med seg hele klassen.

– De med en sterkere posisjon og som har dette trekket, har lettere for å med seg klassen. De kan være manipulerende og rammer gjerne andre for å oppnå anerkjennelse. Klarer de å ta fra læreren hans eller hennes rolle, er det ødeleggende for klassemiljøet og den enkelte lærer. Det vil gjøre lærerens oppgaver svært vanskelig, sier mobbeforskeren.

– *Hva kan en gjøre hvis en lærer ikke takler en klasse?*

– Noen andre må gå inn og hjelpe til. Den læreren som har opplevd å miste autoriteten, klarer neppe alene å snu klassen. Vanligvis vil ikke den som har makt, gi fra seg makt. De faste mønstrene må brytes. En kan for eksempel flytte rundt på elevene og sette inn mange voksne. Man må prøve å fjerne den uformelle makten og etablere ny ledelse. Da vil de måtte endre handlingsmønster, forklarer Vaaland.

Lærere som sliter i klasserommet, kan bli gående alene og bli utstøtt av kollegiet, advarer forsker Grete Sørensen Vaaland.

ARKIVFOTO TOM EGIL JENSEN

– Ledelsen må være observant

– *Mange lærere vil kanskje være flaue over ikke å takle klasserommet. Hvordan bør en takle det hvis en ser at en ikke får til en god klasseledelse?*

– En må vite hvor en kan gå og hvem en kan henvende seg til. Lærere må vite at de har ryggdekning. De skal ikke måtte gå på do og gjemme seg i friminuttene. Kollegaer må aldri si til en lærerkollega som betror seg om at de sliter med en klasse? «Å, så rart, i mine timer er de helt greie», eller noe lignende. Det vil være som en kniv i ryggen. Den læreren som sliter, blir kanskje sittende alene på personalrommet. Ledelsen ved skolene må være observant og legge merke til de lærerne som sliter. Det er ikke lett å si ifra, sier Vaaland.

– Elever må bry s

– **Det kan være lett for elevene å glemme hvordan læreren har det. Men elevene har et ansvar for å hindre mobbing, sier Emil Røys Reite i Elevorganisasjonen.**

– Man kan legge et stort ansvar på elever som plager lærere. Om noen har det vondt, uansett om det er en lærer, elev eller en annen medarbeider på skolen, har elever et ansvar også som mennesker for å si ifra når de ser det. Men i mange situasjoner er det, fra elevens perspektiv, lett å glemme hvordan læreren har det, sier Emil Røys Reite, nestleder i Elevorganisasjonen.

Han sier det er utrolig leit når lærere mobbes på arbeidsplassen sin.

– Noen kan nok finne på å tenke at lærere tåler

os lærerne

«Den læreren som har opplevd å miste autoriteten klarer neppe alene å snu klassen.»

eg om læreren

såpass, men jeg tror mobbing kan gjøre like vondt uansett hvilket hold det kommer fra. Mobbing kan gå hardt utover trivselen og motivasjonen til læreren, noe som også kan smitte over på trivselen og motivasjonen til eleven i klassetimen. Elever har derfor mange grunner til å bry seg om mobbing av lærere, sier Reite.

– Skulle det ha vært andre tiltak enn hva man i dag har, for å stoppe/forhindre en slik adferd?

– Tja. Ofte ligger det noe bak når en elev bestemmer seg for å mobbe andre. Derfor mener Elevorganisasjonen at dialog med eleven er et godt tiltak i alle situasjoner, der man kan klemme ut løsninger i samråd med eleven. Hvis eleven er med på tiltak som utføres, kan de være mer fruktbare for alle parter.

– Ledelsen har ansvaret

– Rektorer må være opptatt av arbeidsmiljøet og hvordan den enkelte lærer har det i klasserommet, sier Tormod Korpås, som er rektor og medlem av sentralstyret i Utdanningsforbundet.

– **Kulturen for å si ifra** om at en ikke mestrer elevene og trenger hjelp, har nok endret seg med årene, mener Korpås.

– For ti år siden og tidligere var det nærmest utenkelig å spørre en lærer om hvordan han hadde det i klassen, eller å gå inn og observere hvordan den og den læreren underviste. Det har heldigvis endret seg.

– *Hvordan kan en oppdage at en lærer blir mobbet av sine elever?*

– En må spørre på medarbeidersamtaler. Det kan være vanskelig for en leder å se at noen sliter. Andre vet det gjerne før lederen, både verneombud og tillitsvalgte har et ansvar for det psykososiale miljøet på skolen og må si ifra hvis de finner ut at noen ikke har det bra.

– *Hvor lett er det å si ifra at man blir mobbet av sine elever?*

– Det er ikke lett, men de som sier ifra må få hjelp og støtte. Gode ledere er opptatt av arbeidsmiljøet og arbeidsmiljøloven gjelder også for lærere. Ofte så tenker man at det som skjer på skolen, det løser man på skolen. Men det finnes støtteordninger, be om hjelp av andre, sånn som arbeidstilsynet eller andre.

– *Hvordan forholder man seg til elever som mobber?*

– Mobbing er forstadiet til vold og trusler. Det handler om ikke å ha respekt for læreren. Elevene må stoppes, de må ikke lære at det er hensiktsmessig å plage andre, om det er lærer eller andre det gjelder.

– *Har man midlene som skal til for å stoppe mobbing?*

– Tilsnakk er det eneste lovlige virkemiddelet en lærer har, eventuelt anmerkning. Lærere har få virkemidler ovenfor elever, en skulle gjerne hatt flere. Undersøkelser viser også at foreldre kan komme med trusler overfor lærere, det er heller ikke akseptabelt, sier Korpås.

– **Det kan være vanskelig** for en leder å se at noen sliter, sier Tormod Korpås.

FOTO TORE BRØYN

Les flere saker om mobbing:

> Rektor Terje Angelskår mener tilskuereffekten ved mobbing er stor. Dersom ingen ser på, ler eller applauderer, gir mobberen opp. Se side 20.

> Roar Ulvestad skriver om vold og trusler i skolen i kronikken på side 56.

«Når man fjernet det svakeste leddet; dump; var det straks en ny som falt ned i det ledige hullet og ble den de andre ikke ville leke med.»

Lone Kühlmann, dansk journalist og forfatter (1945–)

FOTO ISTOCK

Vi ønsker alle våre lesere en riktig god påske!

Dette er siste utgaven av Utdanning før påske. Utdanning nr. 6 kommer ut 3. mai.

Yrkesfag

Konkurransen går av stabelen

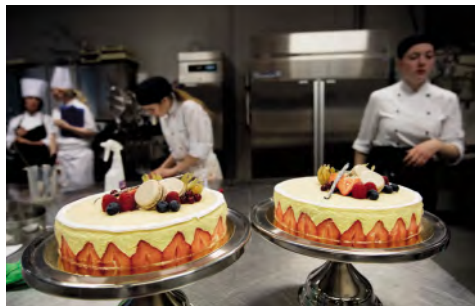
8.-25. april arrangeres yrkesfagkonkurransen Skole-NM i over 30 yrkesfag på videregående trinn 2-nivå.

Skole-NM er en årlig konkurranse i regi av Worldskills Norway, hvor yrkesfagelever på videregående trinn 2 får testet sine kunnskaper i en praktisk prøve. Deltakere fra hele Norge konkurrerer om å bli den beste fagarbeideren i Norge og gå videre til VM i yrkesfag.

I årets Skole-NM arrangeres konkurranser i over 30 yrkesfag, fordelt på 12 videregående skoler i 9 fylker. Arrangementene går over to dager, hvorav én dag til selve konkurransen.

Uttak av elever til Skole-NM skjer gjennom lokale skolemesterskap og fylkesmesterskap.

Det er fylkeskommunen som sammen med skolene arrangerer dette.

Snart braker det løs for elever som konkurrerer om å bli den beste fagarbeideren i Norge og gå videre til VM i yrkesfag. Bildet er fra det første Skole-NM i 2017.

ARKIVFOTO OLE MARTIN WOLD

Målet er å bidra til å øke interessen, statusen og rekrutteringen til yrkesfagene i videregående skole.

Fagskole

Regjeringen foreslår Samordna opptak for fagskolene

Regjeringen foreslår å åpne Samordna opptak for fagskoleutdanning via nye opptaksregler, ifølge en pressemelding. Slik vil fagskoleutdanning bli mer synlig på lik linje med utdanningene ved universiteter og høyskoler og få en mer effektiv og

forutsigbar saksbehandling. Regjeringen foreslår også nye forskriftsregler for skikkethet. Målet er at fagskolene skal vurdere om fagskolestudenter i visse fagskoleutdanninger er skikket for yrket. Disse forslagene skal ut på høring, i tillegg til

Barnehage

Medlem i sametingsrådet Mikkel Eskil Mikkelsen og rektor ved Samisk høgskole Gunvor Guttorm skrev under på avtalen 14. mars.

FOTO MATTIS AILO HETTA

Går sammen om å utvikle samisk barnehagepolitikk

Sametinget og Samisk høgskole har gjort en avtale om å samarbeide om å gjøre samiske barnehager mer samiske, ifølge en pressemelding fra Sametinget.

Målet for samarbeidet er at samisk filosofi skal være grunnlaget for innholdet i samiske barnehager. Blant annet samiske verdier, naturfilosofi, språk, kultur, ledelse og tradisjonell kunnskap skal være bærende.

De to partene skal samarbeide om å fremme kompetansen i barnehagene, ved blant annet å utrede forskningsbehov og å samarbeide om rekruttering, å arrangere seminarer og med bakgrunn i prosjektet iverksette rammeplanen.

Barnehagen er en viktig samisk institusjon. Samiske barn er vår fremtid, og derfor er det vesentlig at Sametinget prioriterer og støtter utviklingsarbeid og opplæring som er bygd på samiske verdier, sier sametingsråd Mikkel Eskil Mikkelsen i pressemeldingen.

Avtalen gjelder fra 1. januar 2019 til 31. desember 2022.

Kenya

Lærar beit hyene

Læraren John Matipei hadde nettopp kome heim frå jobben og skulle hente vatn til geitene sine. Brått gjekk ei hyene til åtak på han.

Med berre hendene slost 42-åringen med hyena i om lag ein time, fortel avisa The Star. Då hyena

sette tennene i låret hans, svarte han med å bite dyret i snuten.

Det gjorde at hyena stakk av, men John Matipei fekk ifølgje avisa djupe sår over heile kroppen. Angrepet skjedde 14. februar, og først ein måned seinare vart han utskriven frå sjukehus.

No er han oppteken av å kome attende til sku-

len, der han er assisterande rektor og det berre er to lærarar.

– Eg har mykje arbeid som står att for å kome i rute med pensum, seier han.

John Matipei krev erstatning frå det statlege organet Kenya Wildlife Service og får hjelp av lærarorganisasjonen KNUT.

Læraren John Matipei og kona Jacqueline på sjukehuset fire dagar etter hyeneåttaket.

FOTO KURGAT MARINDANY/THE STAR

Flekkhyena er den v anlegaste av hyeneartane i Kenya. Skulderhøgda kan bli over 90 centimeter og vekta over 60 kilo, ifølgje Wikipedia.

FOTO MARIOMASSONE/WIKIMEDIA COMMONS

Ukraina

Meiner ny skulelov trugar ungarsk minoritet

Framlegget til ny skulelov i Ukraina vekker sterke reaksjonar i nabolandet Ungarn.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

I Zakarpattja-fylket heilt vest i Ukraina bur rundt 150.000 menneske med ungarsk som morsmål, og elevar i grunnskulen har høve til å få all undervisning på ungarsk. Men i forslaget om ny lov for mellomtrinnet skal undervisninga frå 5. klasse i aukande grad skje på ukrainsk; frå 20 prosent i 5. trinn til minst 60 prosent på 10. trinn.

Utdanningsminister Liliya Hrynevitsj seier dette vert gjort for å betre framtids-moglegheitene for ungarskspråklege barn.

Ho peikar på at i ein kommune strauk

70 prosent av elevane på opptaksprøva i ukrainsk til høgare utdanning.

– Det er rein diskriminering av desse barna at utdanningssystemet ikkje har lært dei ukrainsk godt nok. Difor endrar vi lova, seier ho til det ukrainske magasinet Novoje Vremja.

Framlegget skal etter kvart hand-samast i den ukrainske nasjonal-forsamlinga.

Ungarns ambassadør i Noreg, Anna Mária Sikó, meiner dei nye reglane vil føre til at elevane endar opp med to halve grunnskuleutdanningar.

– Tenk deg ein 10-12-åring som har fått opplæring i matematikk og fysikk på morsmålet, som brått må gå over til ukrainsk som undervisningsspråk. Det den ungarske minoriteten treng for å bli

betre i ukrainsk, er betre undervisning i ukrainsk som eit andrepråk, seier Sikó til Utdanning.

Ho fryktar at dette vil bli så krevjande for ungarskspråklege elevar at dei gjev opp, og at ungarsk kan forsvinne som minoritetsspråk. I 1100 år har det budd folk med ungarsk som morsmål i området.

Når det gjeld elevar med russisk og kviterussisk som morsmål, er krava i lov-forslaget endå strengare enn for ungarsk og andre EU-språk. For desse elevane skal minst 80 prosent av undervisninga skje på ukrainsk frå og med 5. klasse, ifølgje lovframlegget. Elevar med eit «sårbart morsmål» skal derimot få tilbod om undervisning på dette språket gjen-nom heile grunnskolen.

Oslo-ambassador Anna Mária Sikó er uroleg for framtida til den ungarsk-språklege minoriteten i nabolandet Ukraina.

FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

● **Terje Angelskår**
(46)

Rektor ved Austbø ungdomsskole i Stavanger. Tilknyttet Læringsmiljøsenteret ved Universitetet i Stavanger.

FOTO KJELL RUNE FJELLHEIM

● **Kampen mot mobbing**

Engasjerer elevene i kampen mot mobbing. Setter søkelyset på tilskuerne til mobbing.

Rektor sender elevene inn i mobbekampen

Når noen mobbes, synes elevene det er vanskelig å bryte inn. Men rektor Terje Angelskår har begynt å legge mer ansvar over på de tause tilskuerne.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

– **Tilskuereffekten ved mobbing** er stor. Dersom ingen ser på, ler eller applauderer, gir mobberen opp, sier rektor ved Austbø skole, Terje Angelskår.

I tillegg til rektorjobben er han tilknyttet Læringsmiljøsenteret ved Universitetet i Stavanger, hvor han jobber mye med mobbing.

Han er spesielt opptatt av dem som ser på at andre blir mobbet.

– Det er nesten like ille som å mobbe. Er du til-

skuer, gjør du noe. Det er en handling, sier Angelskår.

Ved Austbø skole har rektor engasjert elevrådet i kampen mot mobbingen.

– Det foregår forebyggende arbeid i klassene hver dag. Dette går på hva den voksne ser og hører og som det responderes direkte på der og da, men jeg tror ofte at det mangler litt på elevaktiveringen, sier Angelskår.

Det er denne elevaktiveringen skolen nå jobber med.

Engasjerer elevrådet og elevene

Elevrådet har hatt ett møte for å diskutere hva elevene selv kan gjøre.

– Foruten elevrådet deltok også en spesialpedagog, en psykolog, en helsesykepleier, en fysioterapeut og hele skoleledelsen på møtet, sier Angelskår, og fortsetter: – Vi arbeidet med det vi vet om mobbing og med hvordan vi kan jobbe for en nullvisjon på vår skole.

– Vi gikk gjennom det vi kaller for mobbingens psykologi. Vi ser spesielt på tilskuergruppen, sier Angelskår.

Mange er involvert i en mobbeepisode: den utsatte, mobberen og tilskuerne. Mobberen er pådriveren, men han eller hun er avhengige av de andre rundt.

Ifølge Angelskår er to ting viktig å avklare: Forståelse og enighet om hva som ikke aksepteres, og hvordan man kan si fra og gripe inn.

Rektor Terje Angelskår snakker om mobbingens psykologi på et møte med elevrådet og fagfolk.

FOTO PRIVAT

Andrea Stenshorne Simonsen (15) og **M. Samir Butt** (16) er mer enn gjerne med i kampen mot mobbing på Austbø ungdomsskole.

FOTO SONJA HOLTERMAN

På møtet ble det også diskutert hva som gjør at elever ikke bryter inn når noen mobbes.

– Og så pratet vi om hva vi kan gjøre for at elevene på vår skole skal aktiveres, sier Angelskår.

Etterpå hadde elevrådslevene én time med klassene sine hvor de diskuterte det som kom fram i møtet. Her var også kontaktlæreren med.

Mobbing, ikke humor

– De som mobber, sier ofte «me kødde jo bare her». Da blir man usikker, sier elevrådsleder på Austbø ungdomsskole, M. Samir Butt (16).

Han har selv gitt beskjed, både når noen slåss og blir mobba. Det er ikke alltid like lett.

– Noen vil jo slåss. Da blir de ganske sure hvis de blir stoppa. Med mobbing er det lettere, synes jeg, sier han.

At mobbing forkles som humor, er ikke uvanlig.

– Problemet med sånne situasjoner er at den som blir fornærma også ler. Man vil ikke vise at man føler seg krenka. Det er bedre å ha sagt ifra, selv om det viser seg at det bare var tull, sier rektor Terje Angelskår.

En annen grunn til at mange bare står og ser på, er at de ikke vil blande seg inn i andres saker.

– Kanskje tenker man at det ikke er min greie å gjøre noe med. Jeg har liksom ikke noe med å

blande meg, sier Andrea Stenshorne Simonsen (15).

Hun er nestleder i elevrådet.

– Dette henger tett sammen med forskningen på det som skjer når en gruppe mennesker blir stående passive og se på mobbing, sier Angelskår.

Dersom de andre ikke gir mobberen oppmerksomhet, eller gir negativ tilbakemelding, er sjansen stor for at personen slutter å mobbe.

Forskningen viser at det er mer tradisjonell mobbing enn digital, ifølge Angelskår.

Dette skyldes tilskuereffekten, mener han.

– Når man mobber digitalt, får man ikke samme applaus eller tilbakemelding fra dem rundt. Da mister mobberen motivasjonen.

– Man griper ikke inn fordi man er usikker på sidemannen. Tanken er at siden de andre ikke reagerer, er det vel greit, sier Angelskår.

– Ikke alle kan si ifra

Rektor mener man ikke kan vente seg at alle skal gripe inn.

– Enkelte elever tør å bryte inn for å få slutt på mobbingen, men ikke alle. Det kan vi heller ikke forvente. Forskningen viser at den som bryter inn og hjelper den som blir utsatt for mobbing, ofte har høy sosial status. Det er en person som ikke selv risikerer å havne i mobberens søkelys.

– Dersom en som ikke har status, gir beskjed, hører ingen etter. I tillegg risikerer denne personen å bli mobbet selv, sier Angelskår.

Rektor oppfordrer elevene til å komme til ham eller noen av de andre voksne.

– Det kan være mindre belastende enn å bryte inn i situasjonen, sier Angelskår.

Dette kjenner elevene igjen, men å sladre, eller snitche, kan få store konsekvenser.

Rollespill og gruppearbeid

– Man vil jo ikke bli sett ned på. Å snitche er ikke bra. Man blir ganske utstøtt om de andre skjønner at det var du som gikk til rektor, sier Andrea Stenshorne Simonsen, og M. Samir Butt er enig.

– Vi må bygge opp en erkennelse av at alle har ansvaret for seg selv. Vi øver på det gjennom rollespill og gruppearbeid, sier Angelskår.

Rektor mener det har vært nyttig for elevene å bli bevisst på at de deltar i mobbing, så lenge de står og ser på, og at elevene mener det har vært nyttig å øve på å si ifra.

– Det setter mer støkk i folk om noen på deres egen alder sier ifra. Hvis en elev sier at det der er ikke greit, svir det nok mer, sier M. Samir Butt.

Andrea er enig: – Det bør jo ikke gi status å gjøre teite ting!

– **Vi er stolte** av produktet vårt, sier Veronica Ruudsengen (tillitsvalgt), Jeanette Johansen (hovedtillitsvalgt), Pål Gjerstad (hotelldirektør) og Marianne Høgmoe (ansattrepresentant i styret) ved Hurdalsjøen hotell.

I 1969 åpnet Norsk Lektorlag dørene til sitt eget hotell. Nå har også sørkoreanerne funnet veien til Hurdalsjøen.

TEKST OG FOTO Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– **Jeg kjørte og kjørte**, lenger og lenger inn i skogen, forbi det ene treet etter det andre. Og så åpnbarte denne perlen ved vannkanten seg. Det er jo helt nydelig her, sier direktør ved Hurdalsjøen hotell, Pål Gjerstad.

Han viser vei ned en snødekt trapp mot badstuen de har innredet i det gamle pumpehuset. I treet henger en liten skulptur av en naken mann på en huske. Inne i badstuen har kompisen hans fått plass på veggen. Begge er signert kunstner Ole Martin Skaug.

– Sørkoreanske turister knipser en del bilder av de to, forteller Gjerstad.

Det er tre år siden han tok plass i direktørstolen. Siden har de snudd millionunderskudd til overskudd, pusset opp alle rommene, restauranten og lobbyen. De har innredet ny vinkjeller, bygget brygger, åpnet frisbeebane, urtehage og pusset opp lavvo med plass til 80 personer. Snart gyver de løs på nytt svømmebasseng også. Forhåpentlig står det klart til feiringen av 50-årsjubileet i august.

Som hotelldirektør ved Hurdalsjøen har Pål Gjerstad fått bruk for både busslappen og kystskippersertifikatet. – Ironisk nok måtte jeg fra Nøtterøy til Hurdal for å få bruk for det siste, sier han.

Da blir det klassiske toner fra Italia, jazzkonsert med Tord Gustavsen Trio og sannsynligvis åpning av ny skulpturpark.

– Det er dette som er så gøy med å jobbe ved et hotell som er selvstendig, som ikke er en del av de store kjedene. Vi kan bygge identitet og skape noe unikt, sier Gjerstad.

Feirer fe

Eierdebatt

Tidlig på 1960-tallet snuste Norsk Lektorlag på mulighetene for å bygge et «internat», for å kunne ha et eget sted for kurs og «selskapelige sammenkomster». De vurderte flere mulige tomter, men i 1964–65 kom de over planer om et hotell i Hurdal, helt nord i Akershus. Prosjektet ble et samarbeid med Hurdal kommune som ønsket seg flere arbeidsplasser i bygda, og i 1969 sto hotellet ferdig: Et hvitt funksisbygg tegnet av arkitekt Henning von Zernichow – eller «Hurdalsjøens hvite svane», som leder av Lærerforbundet skriver i heftet de utga i anledning 30-årsjubileet.

Da Norsk Lektorlag, eller Norsk undervisningsforbund som det het den gangen, ble en del av Lærerforbundet i 1993, hadde de med seg Hurdalsjøen som medgift. Og siden Lærerforbundet og Norsk Lærerlag slo seg sammen i 2001, har Utdanningsforbundet stått som eier av kurs- og konferansehotellet. Men ikke helt uten debatt.

– Det diskusjonen har handlet om, er om for-

● Hurdalsjøen hotell

Tidlig på 1960-tallet gikk Norsk Lektorlag og Hurdal kommune sammen om å bygge hotell.

Hotellet sto ferdig i 1969 og fikk navnet Hurdalsjøen hotell.

Utdanningsforbundet tok over eierskapet etter fusjonen mellom Lærerforbundet og Norsk Lærerlag i 2001.

De siste årene har hotellet vært gjennom en omfattende renovering. Det har også klart å snu underskudd til overskudd. I 2015 var resultatet før skatt på minus fire millioner. I 2017 var det på 5,2 millioner.

Hotellet har 72 ansatte og er dermed en av Hurdals største arbeidsgivere.

Kilder: Hurdalsjøen hotell og proff.no

mti år i vannkanten

Hurdalsjøen hotell sto ferdig i 1969, og er siden blitt bygget på og renoveret i flere omganger.

FOTO: HURDALSJØEN HOTELL

bundet skal eie eiendom eller ikke. Det å ha et hotell er jo ikke en kjernefunksjon for en fagforening, sier Gunn Nordstrøm, styreleder for Hurdalsjøen hotell og sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

– Men jeg opplever at debatten har stilnet. Pengene skal jo plasseres et sted uansett. Og som styreleder er jeg mest opptatt av at Utdanningsforbundet tar sitt eier- og arbeidsgiveransvar for en stor og viktig arbeidsplass i Hurdal.

Tar gjerne imot flere lærere

Siden hotellet sto ferdig i 1969, er det bygget ut i tre omganger. Nå kan hotellet ta imot gjester på 111 rom. De fleste av dem kommer i forbindelse med kurs og konferanser, men stadig flere turister finner også veien hit.

– Da jeg begynte, holdt hotellet stengt i juli, men i fjor omsatte vi for to millioner den måneden. Mange av gjestene kommer til og med langveis fra, forteller Gjerstad.

På en messe i Danmark fant hotellet sin helt egen nisje i Sør-Korea. Nå lander turister derfra i flokk på Gardermoen og kjøres ut til Hurdalsjøen. Bak rattet på bussen sitter hotelldirektøren selv. Det er også han, som den eneste med kystskipersertifikat blant de ansatte, som styrer redningskøyta de har kjøpt for å ta med de besøkende ut på vannet.

– Målet er å vokse ytterligere som destinasjon og kapre flere gjester fra Sør-Europa. Og så vil vi selvsagt også gjerne ha mer besøk av lærere, sier Gjerstad.

Denne skulpturen av kunstner Ole Martin

Skaug pryder veggen i badstuen nede i vannkanten. Kompisen hans henger i treet like utenfor. Begge er de sørkoreanske turistenes foretrukne bildemotiv når de besøker hotellet.

Den spanske borgerkrigen (1936–39)

14. april 1931: Den 2. spanske republikk blir erklært. En regjering av venstrepartier og liberale republikanske partier setter i gang en rekke radikale reformer. Skole og alfabetisering prioriteres. 32,4 prosent av befolkningen over 10 år er analfabeter; 25 prosent menn og 39 prosent kvinner. I noen regioner er opp til 70 prosent analfabeter.

1933: De konservative partiene vinner valget og reverserer flere av reformene. Færre midler til sekulær undervisning.

Februar 1936: Folkefronten, som består av sosialister, kommunister og liberale republikanere, vinner valget og tar opp igjen reformpolitikken. I 1936 planlegger regjeringen 10.000 nye, offentlige skoler. 7628 bygges under borgerkrigen. Under republikken utdannes det 56 prosent flere lærere enn i perioden før.

18. juli 1936: Flere generaler, blant dem Francisco Franco, setter i gang et militærkupp mot regjeringen. Kuppet mislykkes, men de får oppslutning fra halvparten av militærforlegningene i landet. Borgerkrigen begynner.

1. april 1939: Francos opprørstropper marsjerer inn i Madrid. Krigen er over.

1975: Franco dør. Diktaturet fortsetter.

1977: Det første parlamentsvalget. En rekke partier var fremdeles forbudt.

1978: Spania fikk sin første grunnlov.

1982: Første demokratiske valget der alle partier får stille. Sosialistpartiet vinner.

2000-2019: Foreninger som kjemper for «sannhet, rettferdighet og oppreisning» for Franco-tidens ofre stiftes over hele landet. De vil åpne massegravene og dømme torturistene.

Over 114.000 forsvunne og 2700 massegraver fra borgerkrigen var registrert i Spania i 2018. Internasjonal lov forplikter staten til å lete etter mennesker som er ofre for tvungen forsvinning. Hittil har ingen spanske regjeringer gjort det.

FN kaller Franco-sidens massedrap for «Forbrytelser mot menneskeheten» og «folkemord».

Kilde:

Boken «Spanias åpne sår» av Ingebjørg Jensen utgis høsten 2019 på eget forlag; Sprekstrekk.

80 år siden borgerkrigen i Spania:

Moderne lærere i Francos masse

Både etterkommere, nysgjerrige og sivilgardister bivåner arbeidet. Representanter for myndighetene dukker uhyre sjelden opp, selv om det egentlig er statens plikt å etterforske alle forsvinninger.

endte graver

I sju år har Victor Illa (t.v.) lett etter massegraven der grandonkel Eloy Serrano Forzén og fire andre lærere forsvant etter at de 26. august 1936 ble hentet ut fra fengselet «for transport». Eloy er en av rundt 6000 spanske lærere som ble drept for sine meninger under og etter borgerkrigen. Her sjekker Victor bitte små bein med datteren Andrea og arkeolog Tito Aguirre fra forskningselskapet Aranzadi.

«Først skolen, så kirken», svarte lærer Eloy Serrano Forzén landsbyens prest. Det skulle bli Eloys dødsdom.

TEKST OG FOTO Ingebjørg Jensen

Kristi himmelfartsdag 1936: Presten i den lille landsbyen Cobertelada i den spanske provinsen Soria kommer inn i klasserommet. «Kom, barn, vi skal i kirken!», sier han. «Nei, først skolen, så kirken», svarer læreren, Eloy Serrano Forzén. Det skulle bli hans dødsdom, ifølge boken «La represión en Soria durante la guerra civil» av Gregorio Herrero Balsa og Antonio Hernández García.

Reformer i revers

August 1936: Borgerkrigen er i gang. Francisco Francos opprørshær har erobret Soria-provinsen øst for Madrid. 22 år gamle Eloy Serramp Forzén er hos elevene da han får vite at Francos fascistiske falangistbevegelse leter etter ham. Men han velger å bli hos barna. 5. august smeller sivilgardistene opp døren til klasserommet. To gardister griper Eloy, mens barna klamrer seg til ham. Gråt og skrik høres fra klasserommet når han føres bortover gangen. Elevene ser ham aldri mer igjen.

Den andre spanske republikken (1931–39) hadde satset stort på reformer i skolen. Kirken ble fratatt kontrollen over skolesystemet. De republikanske myndighetene bygget tusenvis av nye skoler og garanterte jobb til alle de nye lærer-skolekullene.

>

De fem søstre García Gomez fra Madrid håper at deres forsvunne onkel, læreren Elicio Gómez Borque (23), er i massegraven. I forgrunnen fra v.: Isabel, Maria Goretti, Maite, Angeles, bak Maites sønner Alvaro (23) og Alberto (24), og Maria Rosario.

Eloy hadde vært en av dem som entusiastisk dro ut på landsbyen for å spre lærelyst og kunnskap, etter samtidens mest moderne, pedagogiske prinsipper.

En tredjedel lærere «renset ut»

Det er nå 80 år siden borgerkrigen endte, 1. april 1939. Fascismens seiret over demokratiet; så fulgte den blodige etterkrigstiden og 40 års diktatur. Det innebar også slutten for en moderne, sekulær skole for alle i Spania.

Moderne lærere som Eloy ble fascistenes fremste skyteskive, også bokstavelig: Mange av de 6000 lærerne som ble skutt, forsvant i fascistenes massegraver. En tredjedel av landets 60 000 lærere ble fengslet, forvist, eller fikk yrkesforbud.

Ifølge spanske medier krever nå minneforeninger over hele landet at staten tar ansvaret for å åpne massegravene. Foreningene ønsker også det de mener er en mer sannferdig historieundervisning i skolen.

Sju års leting etter «lærergraven»

Fredag 22. september 2017: Gravemaskinen skrellet forsiktig av det øverste jordlaget på de nyinnhøstede solsikkemarkene noen hundre meter fra Cobertelada. Stedet ligger i Soria, en tynt befolket provins to timers biltur øst for Madrid. Massegraven ble pekt ut av en gammel mann, en av Eloys førsteklasinger. Eloys grandnevø Victor Illa (56) snakket med ham, og Victor forteller: – I oktober 2016 sto vi der borte ved landeveien, og da fant vi stedet. Jeg kom i snakk med noen folk. Da sa de: «Julio, kom hit!». Han var redd, ville først ikke forklare: «Dette var forferdelig, det skulle ikke ha skjedd! Det må ikke gjenta seg!», sa han og gråt.

Det var Eloy som hadde lært ham gleden ved å lære: «Jeg lærte å lese og skrive av Eloy. Han var veldig grei, leiet meg når vi skulle krysse veien, og tok oss med ut i naturen».

Sju år med leting

Siden 2010, den gang 74 år etter drapene, har Victor lett etter sin grandonkel, fire lærerkolleger og en tigger, som 26. august 1936 ble hentet ut fra fengselet midt på natten og forsvant for godt.

Nå står Victor bøyd over jorden der det graves med fine redskaper. Sammen med Ivan Aparicio, lederen i den lokale minneforeningen «Minne og verdighet» (Recuerdo y Dignidad – ASRD), har han koblet opplysninger fra fengselsarkiver og tidsvitner – når de omsider våget å fortelle. Til slutt peilet de seg inn på dette jordet.

I oktober 2016 meldte de fra til den lokale domstolen at de hadde funnet menneskerester, og anmeldte saken som «forbrytelse mot menneskeheten». Anmeldelsen var også støttet av spanske og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner.

Den lokale dommeren tok imot anmeldelsen, åpnet etterforskning og bestilte ekspertise på statens regning. Så kom stoppordren fra provinsdomstolen: Forbrytelsene var foreldet. Stans etterforskningen!

Domstolene trosser avtaler

Alle slike anmeldelser har de siste årene blitt avvist av domstoler i Spania, etter ordre fra riksadvokaten. Anken til grunnlovsdomstolen ble også avvist, opplyser minneforeningen ASRD.

Slik trosser det spanske rettsvesenet internasjonale avtaler: Forbrytelser mot menneskeheten kan

ikke foreldes. Men minneforeningen ASRD startet pengeinnsamling på nettet. De trengte minst 240 000 kroner til jobben staten skulle ha gjort, ifølge foreningen.

70–80 år er lenge, men ikke for naboene til massegraven. Skrekken ligger overalt i det vakre landskapet: – Der ved de hvite steinene, og der, på den toppen, sier Victor, og peker utover landskapet.

– Vi fant en grav i nærheten av stedet gamle Julio hadde pekt ut. Den lå ved siden av en liten bekk, der jorden ikke var så hard, og lysere enn i området rundt. Her hadde noen gravd før.

Lærerne måtte «renses»

María Antonia Iglesias, som i 2006 skrev en bok om 11 republikanske lærere som ble drept av opprørerne, beskrev dem som «hengivne og radikale stridsmenn i kampen mot årelang underutvikling, i de landsbyene der de utførte sitt arbeid. For de underviste ikke bare elevene i skolen, men underviste også foreldrene om hvordan de skulle dyrke jorden, plante skog, helbrede syke dyr, og mange ganger, også mennesker. De ga råd i rettsstrid, forsonet naboer, redigerte dokumentene som enkeltmennesker trengte for å forsvare sine rettigheter overfor den fryktede, fjerne og allmektige Administrasjonen». Kirken og den lokale presten mistet makt og kontroll.

Professor Francisco Morente Valero ved Universidad Autónoma i Barcelona tok sin doktorgrad på utrenskningene av lærerne. Ifølge ham ble det, da Francos opprørsstyrker okkuperte stadig flere områder, opprettet provinskommisjoner for å granske lærerne. De fikk informasjon fra en komité på hver skole. Den besto av rektor, inspektør og foreldrerepresentanter med «dokumentert

< **Andre morgen,** lørdagen, begynner fagfolk og frivillige forsiktig å børste og pirke vekk sandjorden fra skjelettene.

> **En time etter** er de fleste skjelettene kommet til syne.

katolsk moral». Alle lærere måtte selv søke om å bli «renset» for å fortsette i jobben. I detalj måtte de gjøre rede for holdninger og handlinger før og etter militæropprøret 18. juli 1936, medlemskap i politiske parti og fagforeninger, privatliv og fritidsaktiviteter, og angi kollegaer. Til sitt forsvar måtte de skaffe attester fra ordfører, prest, militærpolitik og andre som ville gå god for dem. Kommisjonen avgjorde: Fengsel, sparken, eller yrkesforbud. De ledige stillingene ble oftest fylt av informanter eller slektninger av komitémedlemmene, de fleste ufaglærte. Det viktigste var at de støttet opprørerne og Franco-regimet.

Den dødbringende attesten

Eloys lillebror Nilo var tolv år da han fulgte sin far Pedro til fengselet for å besøke Eloy i august 1936. Lillebroren og faren trodde at Eloy snart skulle slippe ut. Han hadde jo ikke gjort noe mot noen.

Men Eloys forbrytelse besto av ytringer. Han hadde vært medlem av moderate og liberale republikanske partier, og skrev i avisen «La Voz de Soria» (Sorias stemme) og lærerforbundets blad «El Defensor Escolar» (Skolens forsvarer). Der oppfordret han landsbyene til å åpne skoler og advarte mot «Europas fare»: Hitler og Mussolini.

Presten som ville ha med seg elevene på messe midt i skoletiden, hadde ikke glemt Eloys ord: «Først skolen, så kirken». På skjemaet «Informasjon om lærere i den nasjonale skolen», skrev han under «observert personlig opptreden»: «Svært mangelfull og beklagelig på det religiøse og yrkesmessige området».

26. august 1936: Eloy hadde vært i fengsel i en måned da han og en gruppe fanger ble hentet av lokale falangister. «Hentet for transport», sto det

i fengselsboken. Fangene ble kommandert opp i en lastebil, og etter en kort kjøretur stoppet bilen. Så lød skuddene – ett og ett. Klokken var seks om morgenen og de lokale bøndene var allerede ute på jordene. Det var de som måtte begrave dem.

«Gå på skolen, bare for å bli myrdet?»

Etter Eloys død fikk familien brev fra de nye myndighetene. Eloy hadde blitt fratatt lærertittelen fra universitetet i Zaragoza. Hvor han lå begravd, fikk imidlertid familien aldri vite, forteller Eloys nevø, José Maria Serrano Saez (62).

Eloys far sluttet å være ute blant folk. Lillebroren Nilo tok storebrorens død hardere enn sine eldre søsken. Seinere fortalte han til sin sønn, José Maria, at han ofte tenkte på at turen til fengselet i august 1936 var den siste gangen han så Eloy.

Drapet og forsvinningen skulle bli avgjørende for lillebrorens framtid: Faren ville ikke at Nilo skulle gå videre på skolen. Det nyttet ikke å mase. «Skal jeg la et barn få gå på skolen, bare for å bli myrdet? Neil!», sa faren.

Da Nilo selv fikk barn, bestemte han seg for at de i hvert fall få mulighet til å utdanne seg. Hele familien flyttet fra landsbyen til storbyen Zaragoza. Dermed fikk sønnen José Maria mulighet til

å utdanne seg. I dag er han universitetsprofessor i Zaragoza.

Som barn merket José Maria at Nilo ble veldig oppskaket når han snakket om sin drepte bror. José Maria var redd for å såre faren, og spurte minst mulig. Nilo sa nei til familiemedlemmer som ville lete etter Eloy. Slik ble det, til Nilo døde i 2012.

Nå vil José Maria begrave onkelen Eloy i familiegraven i Rioseco.

– Det burde også settes opp en minneplate som forteller hva som skjedde her i 1936. Menneskenes evne til grusomhet er nesten uendelig!

Smittet av kunnskapslyst

– Mer enn noe annet i verden ville Eloy under-vise barn, og han oppfordret alle til å ta til seg kunnskap. Han kom fra kullet som hadde fått sin lærerutdanning under republikken. Mange av dem ville ut på landet og spre kunnskap, forteller Eloys grandnevø Victor Illa.

Han er skuffet over at de spanske lærerforbundene ikke ville gi penger til åpningen av «lærer-graven». Han har også forsøkt flere søsterforbund i Europa, men ikke fått napp. Riktignok har han ikke forsøkt det norske utdanningsforbundet, innrømmer han.

● Tap

Rundt 300 000 mennesker ble drept i kamp ved fronten.

Sivile drept i represalier under borgerkrigen: Et mindre, ukjent antall ble drept av bomber rettet mot sivile.

50 000 sivile ble drept av republikanerne.

150.000–180.000

sivile ble drept av opprørerne/Franco-tilhengere.

Minst 270 000 republikanere ble fengslet i 1939.

Minst 50 000 republikanere ble henrettet etter krigen.

Kilde: Boken «Spanias åpne sår» av Ingebjørg Jensen som utgis høsten 2019 på eget forlag; Sprekstrekk.

Victor har med seg datteren Andrea (16). Hun har blitt smittet av farens iherdige jakt på sannheten om Eloys skjebne. Hun har gjort Eloy og forfølgelsen av lærerne til særoppgave i første klasse på videregående skole i Barcelona. Hun fikk en uke fri for å delta i gravåpningen: – Jeg har vært med min far i dette siden jeg var 12 år. Nå prøver jeg å koble sammen alt; gravingen, intervjuer og fotoreportasje. Eloy ble skutt for sine avanserte ideer, eller fordi landsbypresten ikke likte ham. Jeg tenker på at fascistene drepte dem og lo av det etterpå. De var mennesker som oss, bare i en annen tid. 70–80 år er jo ikke så lenge siden, historisk sett!

Lørdag 23. september 2017: Denne dagen er også psykologer og antropologer til stede for å snakke med pårørende og tidsvitner. Imens fotograferer teamet til forskningsselskapet Aranzadi hvert skritt i prosessen. En stor gruppe fagfolk og frivillige skal børste fram de seks som de tror ligger i graven. Det skal vise seg at det er sju.

Gråter over onkelens skjebne

Fem middelaldrende kvinner følger det møysommelige arbeidet med å avdekke skjelettene i «lærergraven». Det er søstrene García Gómez; Isabel, Maria Goretti, Maite, Angeles og Maria Rosario. Alle har de kommet hit fra Madrid i håp om at deres forsvunne onkel, læreren Eliceo Gómez Borque (23) ligger i massegraven.

Noen tårer blinker i øyekrokene når Maites sønn Alberto (24) holder opp portrettet av Eliceo:

– De er jo på samme alder! Han er veldig lik Eliceo, sier mor og tanter.

De fem møtte aldri onkelen, men arvet sorgen og uvissheten. Hjemmet var preget av frykt og tristhet.

Storesøster Maria Goretti var 13 da mormor døde. Hun husker hvordan samtalen om fortiden gikk i huset: – De sa veldig lite om ham, kanskje for å beskytte oss. Men når de snakket om ham, var det med kjærlighet. De var åpne om hva som hadde hendt, og hvorfor.

Utestengt fra jobben

Læreren Elicio Gómez Borque ble arrestert tre dager før Eloy. Det hadde ikke hjulpet at han hadde gode skussmål både fra ordføreren og politimyndigheten i Velilla. Faren dro forjeves 40 km for å snakke med presten, og ba ham gå i forbønn for Eliceo. Men Eliceo gikk ikke i kirken, og var medlem av lærerlaget i fagforeningen for offentlig ansatte. Sognepresten beskyldte ham for å være marxist, propagandist for den republikanske regjeringen. Elevene ble ikke spurt.

Alle de sju i «lærergraven» ble skutt i hodet på kloss hold.

Til nettavisen Ultimocero fortalte noen av dem at de opplevde ham som kjærlig og snill, og godt forberedt til timene. Han tok elevene med på tur i naturen hver torsdag. Der fanget de kreps, og la de minste tilbake i elven. De største fikk elevene ta med hjem til mat.

I utrenskningspapirene som ble sendt til familien etter hans død, sto det at han var permanent utestengt fra jobben som lærer. Han holdt på med

videreutdanning da han ble arrestert. Den var det ingen som skulle få glede av.

Skutt på kloss hold

Søndag 24. september 2017: Ut på ettermiddagen har arbeidslaget børstet fram skjelettene av fem lærere, en tigger og en ukjent. Restene er nummerert og lagt i kasser. Neste stopp er laboratoriet til forskningsinstituttet Aranzadi, som har det faglige

Etter at levningene er fjernet, rekonstrueres gravleggingen for å minne om at skjelettene var mennesker som disse da de ble skutt for sine meninger.

Bare knappene er igjen. Noen ganger har knappene vært nok til å identifisere den døde. To av tre blir identifisert uten at DNA-prøve er nødvendig.

ansvaret for oppgravingen. På 17 år har staben fra Aranzadi gravd opp 500 massegraver med 8000 døde.

Rettsmedisiner Francisco Etxeberria, Spanias fremste ekspert på massegraver, er opptatt av de pårørendes behov for å få vite.

Søstrene Gómez følger med når han deler sine foreløpige konklusjoner med tilskuerne: – Her var det ingen eksekusjonspelotong. Alle de sju skallene er knust av et skudd på kloss hold. Her er en som har artrose i ryggen. Disse er unge. Han her har hatt tannbehandling. Måten de er begravd på, sier noe om hvem som har gjort det. Ligger de fint på rad, som her, er det sannsynligvis folk fra landsbyen som har begravd dem.

Etter noen måneder får domstolen, minneforeningen og de pårørende forskernes rapport. Deretter er det klart for minneseremoni.

Levningene levert tilbake til familiene

14. april 2018, på minnedagen for opprettelsen av den 2. republikken, blir levningene fra «lærergraven» levert tilbake til familiene.

Eliceos niese Ana Pinilla Gómez, kusine til de fem kvinnene ved graven i Cobertelada, holder tale under minnearrangementet. Hun var bare fem år da onkel Eliceo ble drept. Likevel har hun et klart minne om dagen da familien fikk vite at onkelen var arrestert.

«Jeg husker fortvilelsen, tragedien, gråten og desperasjonen i hele familien da vi fikk nyheten. Jeg sov med bestemor, som gråt og gråt. Og når jeg sovnet, fortsatte hun å gråte. I mange år. Når det var landsbyfest, dro vi vekk tidlig på morgenen, for å slippe vekk fra musikken», sa hun under overleveringen, som ble lagt ut på YouTube.

Forfølgelse

I tillegg til det tragiske tapet ble familien forfulgt. En tid måtte faren gjemme seg i fjellet. Siden kom krenkelser, overgrep og økonomiske sanksjoner fra myndighetene.

– Min bror José ble psykisk syk etter drapet på onkel. Under hans verste kriser gjemte han seg under senger for at ikke falangistene eller sivilgardistene skulle finne ham og skyte ham, fortalte Eliceos niese.

Familien unngikk å snakke med José om det som hadde hendt. Men så fikk han fortelle om Elicio til Ivan Aparicio i ASRD: – Det virket frigjørende på ham at han endelig fikk vrenge ut av seg sine demoner. Han døde i november 2017. For ham var det verste med å dø at han ikke fikk være med å begrave onkel Eliceo. Vi trøstet ham med at det viktigste allerede var gjort, og at hans DNA ville bli sammenlignet med onkels DNA, fortalte niesen.

Kilder:

Gregorio Herrero Balsa y Antonio Hernández García: La represión en Soria durante la guerra civil, 2010. (Undertrykkelsen i Soria under borgerkrigen). Nettversjon.

Minneforeningen Asociación Soriana Recuerdo y Dignidad (ASRD – foreningen for minne og verdighet i provinsen Soria): <https://recuerdoydignidad.org>

Wikipedia: Depuración franquista del magisterio español (Franco-regimets utrensning av den spanske lærerstanden).

María Antonia Iglesias: Maestros de la República. Los otros santos, los otros mártires. La Esfera de los Libros, 2006. (Republikkens lærere. De andre hellige, de andre martyrene).

Francisco Morente Valero: La Escuela y el Estado Nuevo: La Depuración Del Magisterio Nacional, 1936-1943, 1997. (Skolen og den nye staten. Utrensingen av nasjonens lærerstand).

Ultimocero, 21. sept. 2017: Comienzan las exhumaciones del vicepresidente de la Diputación de Soria y los maestros asesinados en Cobertelada (Begynner å åpne gravene til vise-fylkesordføreren i Soria og de myrdede lærerne i Cobertelada)

YouTube: Las víctimas de la Fosa de los Maestros y el Vicepresidente de la Diputación vuelven a casa (Ofrene fra lærergraven og graven til visefylkesordføreren vender hjem)

«Krig mot analfabetismen aeiou – Den antifascistiske regjeringen har satt av 10 millioner pesetas på budsjettet for 1937 for å bekjempe den», står det på denne plakaten til lærerorganisasjonen F.E.T.E. De fleste av de drepte lærerne var medlemmer der. Fra Cartells del Pavelló de la República, Universitat de Barcelona.

Tar **matpraten** med til talerstolen

Jonas Gahr Støre synes ikke han tar munnen for full: Han lover at staten skal punge ut for skolemåltider.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– **Ingen yrkesgrupper** er stoltere og gladere i jobben sin enn lærere og helse- og omsorgsarbeidere. Når jeg reiser rundt i landet og møter dem på arbeidsplassene, sier de at de har den mest meningsfulle jobben man kan ha. Likevel møter jeg ingen andre yrkesgrupper som er mer fortvilet over alt de ikke får gjort i løpet av arbeidsdagen, sier Arbeiderparti-leder Jonas Gahr Støre.

Han sitter på kontoret sitt på Stortinget, med to vaksomme rådgivere ved sin side og et notat om Arbeiderpartiets skolepolitikk på bordet foran seg. Han kan det nesten utenat. Blar bare diskret noen ganger for å supplere med tall og fakta.

Med bare noen få uker igjen til årets landsmøte 4.–7. april har han invitert både Sykepleien og Utdanning til intervju, på hver sin dag. Får han regjeringsmakt, blir det både tillitsreform, flere lærere, bedre skolehelsetjeneste, stopp i «utbyttefesten» i barnehagene og et styrket lag rundt læreren, lover han.

Først vil han imidlertid snakke om skolemåltidet. Noe stadig flere partier gjør.

Støre viser til New York

– Uenigheten mellom partiene går på om staten skal bidra til å gi alle barn samme grunnlag for å

– **Jeg har testet** grøt på aktivitetsskolen på Marienlyst skole i Oslo og skolemat på flere titalls skoler, sier Jonas Gahr Støre. Her får han tid til en matbit på kontoret innimellom alle intervjuene.

lære, trives og delta i det sosiale fellesskapet på skolen. Det mener jeg staten skal, sier han.

– *Mener du at staten skal ta regningen for skolematen?*

– Over 60.000 barn har ikke med seg mat til skolen. Samtidig vet vi at barn lærer mer når de er mette, at mette barn forstyrrer mindre og at vi får gode sosiale fellesskap når man spiser måltider sammen, sier Støre, og fortsetter:

– I vårt alternative budsjett foreslo vi derfor skolemat til alle barn i grunnskolen, finansiert med en egenandel på seks kroner om dagen fra foreldrene, i tillegg til statlige og kommunale midler. Nesten alle land vi sammenligner oss med, tilbyr et skolemåltid. Nå må Norge ta steget, sier han.

Han viser til USA.

– I New York får alle barn et statlig finansiert gratis skolemåltid hver dag. Det skjer i et land som har mye lavere ambisjoner for hva det offentlige skal betale for, enn Norge.

Både Høyre og Venstres landsmøter sa nei til skolemat. En rektor på Venstres landsmøte sa også at bare 3 prosent av barna kommer til skolen uten mat. Hun mener staten bør begrense seg til å betale for dem.

– Å si til et barn at er du så fattig at du ikke har råd til mat, skal vi gi deg det, det trodde jeg tilhørte en tid som er forbi. I skolen skal vi bekjempe forskjeller, ikke stigmatisere dem, sier Støre.

– *Men gratis skolefritidsordning for noen er god Ap-politikk?*

– Vi må strekke oss mot tiltak som skal gjelde alle, men i første omgang ønsker vi lav pris eller gratis skolefritidsordning for noen. Det vi er imot, er regjeringens konsekvente linje om kun å rette tiltak mot de fattigste, fordi det betyr at familiene mister ordningen hvis inntekten går litt opp. Da blir dette lett en fattigdomsfelle. I Oslo tilbyr vi fra høsten av gratis aktivitetsskole (Oslos skolefritidsordning, red.anm.) til alle elever på 1. trinn. Så trapper vi gradvis opp.

Flere lærere og mer bredde i laget

Når Støre og partifellene samles i Oslo Kongressenter 4. april står også lærermangel på agendaen. Støre håper på nye inntakskrav til lærerutdanningen for å rekruttere flere.

– Vi har snudd i spørsmålet om å gi kompetansekravene tilbakevirkende kraft. Vi har også snudd i kravet om 4-er i matematikk for å komme inn på lærerutdanningen. Nå går vi for gjennomsnittskarakter i stedet, sier han.

– Når skoleeierne ikke får tak i kvalifiserte, rekrutterer de stadig flere ukvalifiserte. Denne trenden må vi snu. Hovedvirkemiddelet er å bedre kommuneøkonomien. I vårt alternative budsjett for 2019 foreslår vi å bevilge mer penger til kommunene, blant annet til 500 flere lærere. Ifølge

Statistisk sentralbyrå vil vi mangle 5.800 kvalifiserte lærere i 2040, sier Støre.

Han tar en rask titt på faktanotatet.

– *Lærerne ønsker seg mer tid til å gjøre jobben. Hva gjør dere med det?*

– Blir du neddyngnet i skjemaer og krav til rapportering, går det selvsagt på bekostning av trivsel og motivasjon. Derfor ønsker vi oss flere yrkesgrupper inn i skolen, for å bygge laget rundt lærere og elever. Da jeg var helseminister, fikk vi snudd trenden i skolehelsetjenesten ved å ansatte flere helsesykepleiere, skryter Støre.

– *Men fortsatt er de ikke mange nok?*

– Regjeringen har satset videre på skolehelsetjenesten. Det skal de ha. Men siden pengene tas fra de frie midlene til kommunene, er det ingen garanti for at pengene kommer fram. Dette er ett av de få områdene der Ap mener vi må øremerke.

Ja til riktige lekser

Derfra er veien kort til å prate om press og stress i skolen. Her mener Støre at advarslene fra fagfolk og forskere må tas alvorlig. Arbeiderpartiets eget oppvekstutvalg fremmer forslag til landsmøtet om leksefri skole. Men så langt vil ikke Ap-lederen gå.

– Jeg er på linje med dissensen i utvalget. Jeg sier ikke nei til lekser, men ja til riktige lekser. Jeg har tre barn og har dessverre sett lekser som ikke fungerer og som skaper større skiller mellom barn, avhengig av foreldrenes bakgrunn. Men jeg har også sett lekser som gir mening og som barn med ulik bakgrunn kan mestre.

– *Hva med karakterfri hverdag?*

– I noen tilfeller mener jeg det er meningsfullt med karakterer. I andre tilfeller ikke. Karakterer kan stå i veien for at barn skal forstå sitt eget utviklingspotensial. Skolens viktigste oppgave er å motivere elever til å ta til seg kunnskap som sitter og varer, mener Støre.

Vil stanse store overskudd

Et annet regelverk Ap-lederen gjerne vil gjennomgå, er utbytteregeleene i barnehagesektoren. Det siste halvåret har både Utdanning og andre medier skrevet om barnehageeiere som tar ut millionutbytter.

– Vi skal ikke snakke ned private barnehager. Og en privat barnehage som driver i tråd med regelverket når det gjelder innhold og kvalitet, må gjerne gå i pluss slik at de kan investere i moderne utstyr. Men det vi har sett nå, er store kjeder som kjøper opp enkeltbarnehager og innretter seg slik at de kan ta ut store overskudd, sier Støre.

– Det blir helt feil, blant annet fordi disse barnehagene kanskje har fått en gratis tomt eller andre fordeler av kommunen. Fellesskapets penger skal ikke gå til eierutbytter, mener Støre.

«Skolens viktigste oppgave er å motivere elever til å ta til seg kunnskap som sitter og varer.»

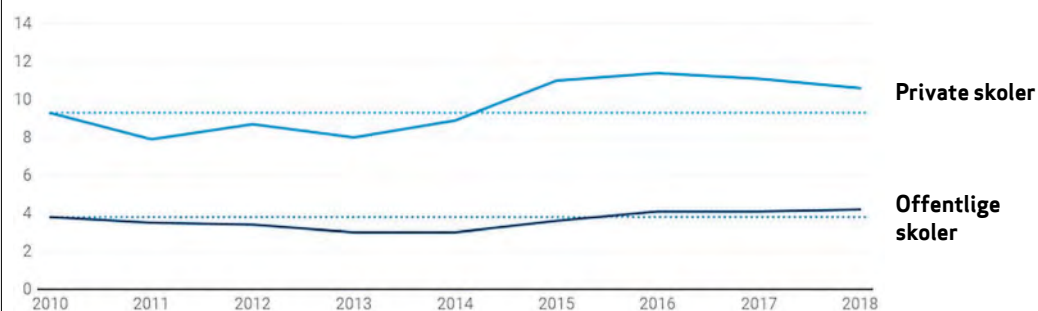

– Hvis jeg ikke prioriterer montessoriutdanning for mine ansatte, risikerer jeg å miste statsstøtten som utgjør 85 prosent av inntektene våre, sier rektor Patrick Magnussen.

● Flere ukvalifiserte i privatskolene

Det er 252 private skoler i Norge med til sammen rundt 25.000 elever. Mange privatskoler sliter med for få kvalifiserte lærere. Tallene fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) fra høsten 2018 viser at 10,6 prosent av undervisningen i private skoler ble gjort av ukvalifiserte. I offentlige skoler var snittet 4,2 prosent.

Andelen lærere uten godkjent pedagogisk utdanning, målt i prosent.

Kamp om **montessori-** lærerne

På 15 år er det blitt tre ganger flere montessoriskoler.
Det fører til hard kamp om kvalifiserte montessorilærere.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

«**Pattedyrenes fortelling**» er sirlig ført inn øverst i skriveboken. På bordet foran de fem jentene på Vollen montessoriskole i Asker i Akershus ligger laminerte kort med bilder av dyr og dinosaurer.

Lærer Eirik Strøm lytter, nikker og veileder. Rundt dem jobber elevene i spredte grupper. I hvert undervisningsrom får elevene oppfølging av et team på to-tre voksne. Slik organiserer de undervisningen hver dag for de drøyt 70 elevene på skolen.

Eirik Strøm har mastergrad i sosialantropologi og er snart ferdig med et toårig deltidsstudium i montessoripedagogikk. På papiret vil han allikevel forbli en ukvalifisert lærer. Montessoriutdanningen han tar, gir nemlig ikke formell godkjenning, slik en praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) gjør. Det til tross for at utdanningene er omtrent like omfattende.

– Når jeg er ferdig, vil jeg ikke se på meg selv som ufaglært annet enn i en ren juridisk betydning av det begrepet. Jeg anser montessoriutdanningen som en fullverdig pedagogisk utdanning, sier Strøm.

risikerer jeg å miste statsstøtten, som utgjør 85 prosent av inntektene våre, sier rektor Patrick Magnussen.

Det er et begrenset antall lærere som har lærerutdanning eller PPU og i tillegg har tatt utdanning i montessoripedagogikk. Samtidig har antall montessoriskoler i Norge vokst fra 30 i 2005 til over 80 i dag. Dermed er det blitt kamp om det begrensede antallet lærerutdannede som også er montessoripedagoger.

– Det er blitt et anemisk system. Det er for mange montessoriskoler og for få montessoripedagoger, sier Magnussen.

Hadde lærer Eirik Strøm gjennomført PPU istedenfor utdanning i montessoripedagogikk, ville han formelt sett blitt en kvalifisert lærer. Det gjelder flere av lærerne på skolen.

– Vi som jobber her, opplever ikke oss selv som ukvalifiserte i det hele tatt, tvert imot. Dette handler mer om hvordan noe registreres i GSI, ikke om at vi er ufaglært arbeidskraft, sier Eirik Strøm.

Dobbelt kompetansekrav

I rundt 60 av 252 privatskoler er mer enn hver femte undervisningstime med en ukvalifisert lærer, ifølge GSI-tallene. Montessoriskolene utgjør rundt halvparten av disse 60 skolene.

Rektor Patrick Magnussen sier det doble kompetansekravet med montessoripedagogikk på toppen, gjør at han ender opp med så mange ukvalifiserte på papiret.

– Men dette er ikke en situasjon jeg ønsker meg, sier Magnussen, som sier han bruker det meste av pengene på skolen til å videreutdanne folk han har ansatt.

Det finnes bare én montessoriutdanning som gir formelle studiepoeng, og den tar kun opp 30 studenter hvert år. Magnussen skulle ønske at flere >

● Hva er en ukvalifisert lærer?

En ukvalifisert lærer mangler godkjent pedagogisk utdanning. I praksis betyr begrepet «ukvalifisert lærer» gjerne at man har gjennomført en av lærerutdanningene. En bachelor- eller mastergrad innen et aktuelt skolefag pluss praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) gjør deg også kvalifisert.

60 prosent ukvalifiserte

Ifølge den offisielle statistikken fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) er over 60 prosent av undervisningstimen ved Vollen montessoriskole gjort av ukvalifiserte lærere. I praksis betyr det at elevene i disse timene har lærere uten godkjent pedagogisk utdanning.

Men nesten samtlige lærere på Vollen montessoriskole har en pedagogisk utdannelse innen montessoripedagogikk.

– Kravet fra Utdanningsdirektoratet er at vi må ha 50 prosent montessoripedagoger. Det er et ufravikelig krav for å få statsstøtte. Hvis jeg ikke prioriterer montessoriutdanning for mine ansatte,

«Jeg anser montessoriu-
tdanningen som en
fullverdig pedagogisk
utdanning.»

Eirik Strøm, montessorilærer

videreutdanninger i montessoripedagogikk kunne regnes som en fullgod erstatning for PPU.

Han får støtte av daglig leder i Norsk Montessoriforbund, Nina Johansen. De jobber for at flere av montessoriu-tdanningene skal føre til formell kompetanse.

«God montessorikompetanse er det som skaper en god montessoriskole. Vi er positive til høye krav og høy kompetanse hos våre lærere, men vi må også synliggjøre at montessorikompetansen ofte er overlappende og en slags dobbeltkompetanse», skriver Johansen i en e-post.

– Mange med lang utdanning

På et lyst kontor med utsikt til havet sitter lærer Gyda Sørli Løvteit. Hun har jobbet ved Vollen montessoriskole helt siden starten i 2002. Hun er en av de ettertraktede som har både lærerutdanning og montessoriu-tdanning, altså kvalifisert nok for både GSI og jobb i montessoriskoler.

– Mange av lærerne som jobber her, har lang utdanning, og de er så kunnskapsrike på en rekke ulike områder. Det er nettopp faglig dybde vi trenger i en montessoriskole, sier Løvteit.

Hun peker på at det å gå i dybden er noe de prioriterer, og hun ser tegn til at den offentlige skolen også går mot en slik tilnærming med den pågående fagfornyelsen.

– Jeg har også vært innom offentlig skole, og jeg er ikke i tvil om hvor jeg helst vil være, sier Løvteit.

– Du føler ikke at du er en del av en gruppe ukvalifiserte lærere?

– Nei, ikke i det hele tatt.

– Mange av lærerne som jobber her, har lang utdanning, og de er så kunnskapsrike på en rekke ulike områder. Det er nettopp faglig dybde vi trenger i en montessoriskole, sier montessorilærer Gyda Sørli Løvteit.

Private skoler bruker mer ukvalifiserte lærere

Mange nyetablerte skoler, stram økonomi og særkrav til ansatte kan gi utslag på andelen kvalifiserte lærere.

Det klare flertallet av de private skolene er enten montessoriskoler, steinerskoler eller kristne friskoler. Kristne Friskolers Forbund har 78 medlemsskoler som er grunnskoler.

– Vi ser at vi ligger dårligere an enn offentlige skoler på dette punktet. Målet er selvsagt å komme på nivå med de offentlige, sier generalsekretær Jan Erik Sundby.

Økonomi og livssynskrav

Han peker på flere forhold som kan spille inn:

- Friskolene kan oppleve å stille sist i køen når myndighetene satser på kompetanseheving.
- Stram økonomi kan gjøre at de ikke kan konkurrere når det gjelder lønn.
- Mange friskoler er små og ligger usentralt, noe som gjør det vanskeligere å rekruttere.
- Flere kristne friskoler har livssynskrav, noe som kan snevre inn antallet aktuelle søkere.

Samtidig mener han forskjellen mellom friskolene og de offentlige skolene ikke er avskrekkende stor.

– Mange friskoler er relativt nye, og i etableringsfasen er det nok en del som sliter med å få inn nok kvalifiserte lærere. De fleste offentlige skoler har gjerne en lang historie og er mer satt, noe som nok spiller inn, sier Sundby.

Mer enn doblet elevtallet

Det bekrefter de ved den kristne friskolen KFskolen Jørpeland i Strand kommune i Rogaland. Her er 48 prosent av undervisningen gjennomført av ukvalifiserte lærere, ifølge GSI-tallene.

Rektor Liv Hege Braseth peker på at elevtallet har vokst fra 50 elever da de startet opp i 2016 til 130 elever i år.

– Den kraftige veksten i elever gjorde at behovet for lærere ble større enn vi så for oss. Dermed kom vi litt sent i gang med utlysninger av stillinger. Men vi har fått flere lærere på plass etter GSI-rapporteringen i fjor høst, så tallene ser bedre ut nå, og de

– Den kraftige veksten i elever gjorde at behovet for lærere ble større enn vi så for oss, dermed kom vi litt sent i gang med utlysninger av stillinger, sier rektor Liv Hege Braseth ved den kristne friskolen KFskolen.

FOTO JENS BJØRHEIM

vil bli enda bedre fremover, sier Braseth.

Også Norges Toppidrettsgymnas ungdomsskole på Lillehammer er nyetablert med oppstart i 2017. Ifølge GSI-tallene er rundt 18 prosent av undervisningen gjort av ukvalifiserte lærere.

Rektor Helene Nesje-Haugli mener presentandelen nå er lavere, rundt ti prosent.

– Vi vil selvfølgelig fryktelig gjerne at alle lærerne skal være kvalifiserte, så det er definitivt et mål for oss å få andelen ned. Vi er imidlertid avhengig av lærere med både faglig kompetanse og spisset kompetanse innen idrett, sier Nesje-Haugli.

– Har det noen negative konsekvenser med høyere andel undervisning gjort av ukvalifiserte?

– Vi undergraver vårt eget yrke om vi ikke mener det. Så selvfølgelig ønsker vi å ha så mange kvalifiserte lærere som mulig, og vi vil at alle skal ha PPU. Vi er stolte av profesjonen vår, så det er ikke heldig, men samtidig må vi også prioritere idrettskompetanse. Som privatskole må vi jo være bedre enn andre skoler, hvis ikke er det ingen grunn til å søke hos oss, sier Nesje-Haugli.

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger. Bladet kommer ut med 6 nummer i året.

La ikke sjansen gå fra deg til å holde deg orientert om hva som skjer på dette feltet!

Tegn abonnement nå!

Kr 150,- for medlem/studentmedlem
av Utdanningsforbundet for årsabonnement.
Kr 500,- for ordinært abonnement.

Send din bestilling til abonnement@utdanningsnytt.no

Gi et abonnement i gave

Send din bestilling til
abonnement@utdanningsnytt.no
eller ring oss på telefon 24 14 23 30.

Oppgi gavemottakers navn og adresse,
samt ditt navn og adresse.

SPESIALPEDAGOGIKKS NETTSIDER

Her kan du finne:

- Opplysninger om abonnement
- Forfatterveiledninger
- Stillingsannonser
- Arkiv med eldre utgaver av Spesialpedagogikk
- Utvalgte artikler i fulltekst
- Ved å bruke søkefunksjonen kan du finne bestemte temaer eller forfattere

www.utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk

Nitti år siden lærere var overskuddsvare

Medgang og gode tider er dårlig nytt for skolen. Lærermangelen er på topp når alt annet også er det.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

«Tilgangen på faglærte lærere synker drastisk», skrev Norsk Skoleblad i 1987. Den gangen viste en kartlegging bladet foretok, at det var mellom 10 og 40 prosent ufaglærte lærere i de undersøkte kommunene. «- Bare i løpet av ett år har vi fått en dramatisk forverring av situasjonen i Torsken,»

uttalte skolesjefen i Torsken i Troms. I Øygarden i Hordaland sa skolesjefen: «- I vinter lyste vi ut en tredel av stillingene. Bare i liten grad tok de kvalifiserte søkerne imot jobbene.»

Utdanning og bladet forgjengerne har med jevne mellomrom laget saker om lærermangel.

Lærermangel betyr ikke at det ikke er voksne i klasserommet, men at de voksne som står der, ikke har godkjent lærerutdanning. Elever har siden skolens oppstart hatt ufaglærte lærere, men andelen har variert.

- I historisk perspektiv har lærermangelen vært spesielt stor på 1960- og begynnelsen av 1970-tallet, formodentlig knyttet til innføring av niårig skole, sier Bjarne Strøm.

Strøm er professor ved Institutt for samfunnsøkonomi på Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim. Han forteller at det er lenge siden man hadde det omvendte problemet her i landet.

- Jeg har ikke undersøkt dette veldig nøye, men jeg vet at det var betydelig overskudd av lærere og vanskelig å få jobb for nyutdannede på begynnelsen av 1930-tallet, sier professor Bjarne Strøm.

I 2009 skrev forskerne Bjarne Strøm og Torberg Falch fra NTNU en artikkel hvor de viser at andelen lærere uten godkjent utdanning falt utover på 1970-tallet og fram til midten på 1980-tallet. Det var en økning da seksåringene begynte på skolen i 1997.

Ekspansjon fører til ufaglærte

Innføring av niårig skole, tiårig skole, reduksjon av gruppestørrelser, vedtak om normtall for antall lærere per elev og andre store endringer i skolen har bidratt til økt lærermangel.

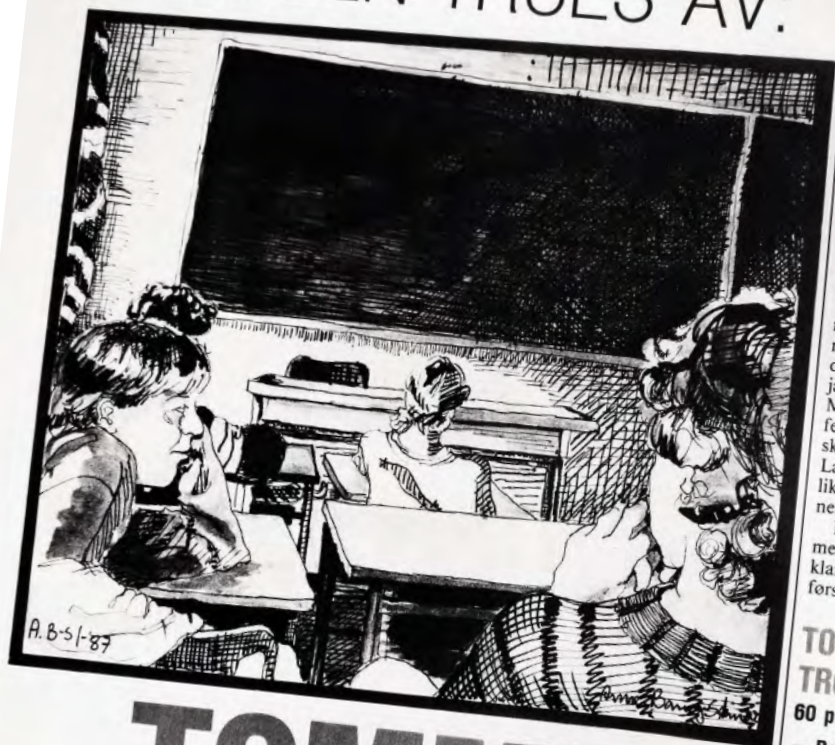
- Tilsvarende kan tiltak for å øke tilbudet av lærere, for eksempel økt lønn og økt kapasitet i lærerutdanningen, redusere lærermangelen, sier professor Bjarne Strøm.

En undersøkelse av effekten av lønn som virkemiddel ble gjort av forsker Torberg Falch ved NTNU i Finnmark og Nord-Troms på 1990-tallet. Lærere som søkte seg til skoler med store rekrutterings-

Faksimile
fra Norsk skoleblad
nr 22/1987

SKOLEN TRUES AV:

TOMME KATETRE

Dette skoleåret blir mange elever undervist av ufaglærte lærere. Neste skoleår vil enda flere bli det. Ved enkelte skoler slutter bortimot halvparten av lærerne. Lærermangelen rammer hele landet. Problemet ser bare ut til å øke.

Av FRED HARALD NILSSEN

Enneverende skoleår viser størst lærermangel i nord. Samtidig merker de fleste kommuner i sør samme tendensen. Tilgangen på faglærte lærere synker drastisk. Det er klart færre lærere i systemet nå. Skal kommunene få tak i kvalifiserte lærere, må kom-

munene ikke bare kunne tilby boliger og barnehageplasser, men også kunne tilby lærerne faglige utfordringer. Slett perverre for kommuner som rammes av lærermangel.

Norsk Skoleblad har tatt for seg lærersituasjonen i alle landsdeler. Enten kommunen ligger i Troms, Nord-Trøndelag, Hordaland eller Hedmark, er det ikke vanskelig å

finne et utvalg kommuner som sliter med de samme problemene. Innslaget av ufaglærte lærere vil neste år variere mellom 10 prosent. Utkantskolene i kantkommunene rammes hardest, men det kan likevel være at sentralskoler i tillegg har nok lærere.

Til tross for flere omstillinger med utlysninger, tilsetning av ufaglærte lærere. Noen steder har man tidlig gått inn i jakten på kvalifiserte lærere. Man har heller satset på ferdig planlegging av skoleår for somme kommuner. Lappverk og nødsluttløst likevel prege mange skoleår.

Mye tyder på at kommuner med liten barnehagedekning klarer å skaffe kvalifiserte førskolelærere.

TORSKEN, TROMS:

60 prosent dekning

– Bare i løpet av et skoleår har vi fått en dramatisk reduksjon i antallet lærere. I Torsken. Dette skoleåret har vi mellom 30 prosent ufaglærte lærere, mens til neste år vil det være 40 prosent.

– Forrige skoleår hadde vi full dekning. Situasjonen har snudd på et år. Vi innså at vi kom til å mangle 60 prosent dekning i skoleåret. Vi har dannet lærere, sier Svein Otto Aronsen, leder for kommunen.

– For å komme i gang med planlegginga av neste skoleår har vi funnet det beste i samarbeid med skolelærere. Det bevilget ekstra ressurser til ledning, sier skoleleder.

Kommunen tilbyr ikke lærerne sine spesielle gode betingelser, det er blitt gjort utspill

I forbindelse med Utdannings 150 års jubileum tar vi et historisk tilbakeblikk på utviklingen i norsk skole.

Årets åttende utgave vil i sin helhet være viet jubileet.

Tips oss!

Har du noen minner fra jobben eller bladet som du vil dele med oss?

redaksjonen@utdanningsnytt.no

#Utdanning150
@utdanningsnytt.no

Bakgrunnen for jubileet er etableringen av Norsk Skoletidende av Nils Christian Egede Hertzberg i 1869.

I 1934 ble Norsk Skoletidende slått sammen med Skolebladet til Norsk Skoleblad, og i 2002 ble Skolefokus og Norsk Skoleblad slått sammen til dagens Utdanning.

Faksimile

fra Norsk skoleblad nr 22/1987

problemer, fikk lønnsstillegg dekket av staten.

– Undersøkelsen viste at lønnsøkning ga flere lærere med godkjent utdanning til disse skolene, men det er vanskelig å svare på om det funnet kan generaliseres til å gjelde skolesektoren generelt, sier Strøm.

Stikker i gode tider

Strøm og Falch viser i sin artikkel at tilgangen til lærere er motsyklisk. Det vil si at når konjunkturrene er gode og arbeidsledigheten lav, er bruken av lærere uten godkjent utdanning relativt høy.

Det forklares med at flere lærere velger å forlate skoleverket når tilgangen på andre jobber er god.

I 1973 skrev Norsk Skoleblad en sak om lærermangel i Norge og overskudd av lærere i Sverige. Den gangen var det mange arbeidsledige lærere i nabolandet.

«Det er forståelig at det nå – slik situasjonen er – blir uttrykt en viss interesse for å la svenske lærere slippe til i norsk skole», sto det i saken. Men senere i samme sak ble det slått fast at: «Et slikt tiltak forutsetter imidlertid atskillig omskolering og etterutdanning.»

Karnevalsforberedelser

– Vi begynner å forberede karnevalet allerede i begynnelsen av januar, forteller Sofie Rødskog, styrer i Vik formingsbarnehage på Røyse i Buskerud. De minste barna (1-2 år) begynner tidlig å holde penselen og bruke farger. De lærer å få et eierforhold til kostymene, og de får være med på hele prosessen. Små hender tar, kjenner og føler på det de lager sammen.

Klar til karneval med selvgjorte kostymer

I Vik formingsbarnehage lager barna alle kostymene til det årlige karnevalet selv.

TEKST OG FOTO Eva Groven

Forventning

På avdeling Steinrøysa sitter Eva Sophie Hanssen (4,5). Hun gleder seg så mye til karneval at hun korter ned ventetiden med en sang. Årets tema for karnevalet har eventyret «Hvordan skilpadda fikk sprekker i skallet sitt» som utgangspunkt.

Konsentrasjon

Barna jobber med ulike teknikker. Sakte, men sikkert blir de kjent med eventyret, og nå skapes det dyr i alle farger og fasonger ved bordet. Kropp, hode og bein blir laget med stor iver av små barnehender.

Fargeglad

– Jeg vil ha blå, roper Ludvig Elverum Nesvold (2) og peker på flasken som står på bordet. Han og de andre barna hyler av glede når farger skal velges og glitter drysses ned på fersk maling.

Øver til teaterforestilling

De eldste i barnehagen øver på teaterforestillingen de skal underholde de andre med på selve dagen.

De har jobbet mye med kostymene, og øvd like mye på skuespillet. Sammen har de også tegnet alle figurene i eventyret. Slik har de blitt godt kjent med stykket.

Toving

I naborommet blir garn tovet i såpe og vann, og blir til nebb til fuglene.

Karnevalet skal være avslutningen på et prosjekt. I 23 år har barnehagen på Røyse laget sine egne kostymer til det årlige karnevalet.

- Lek er en flott måte å lære på

- Barna får selv velge hva de vil jobbe med, og hvordan de skal utvikle den figuren de ønsker å være på karnevalet. Det handler også om at barn skal lære at det er fint å lage selv framfor å kjøpe. Karnevalsfesten blir en premie, noe vi har fortjent etter en lang og morsom prosess. Sist men ikke minst, foreldre slipper å stresse, glemme og kjøpe i siste liten, forteller Sofie Rødskog.

Vårslepp

På karnevalsdagen myldrer papegøyer, ulike andre fuglearter, skilpadder og himmelkonger i hele barnehagen. De fargerike, hjemmelagde dyrene løper rundt og lager gledeshyl.

Hurra!

De eldste barna underholder med teaterforestilling på trappen. Spente, og like fargerike som skuespillerne på scenen, sitter tilskuerne musestille på den store snøhaugen. Den duger fint så lenge man er godt kledd. Skuespillerne på scenen leverer, og de tar imot applaus og «hurra» fra sitt publikum.

< Her jubler Ludvig Elverum Nesvold.

Rebus og støvelkast

Etterpå er det bilde-rebus, der alle blir delt inn i lag. På postene omkring i uteområdet finner barna noe de kjenner igjen fra bildene de har å gå etter. Iveren er stor. Flest mulig poster skal finnes, for da får man mange klipp på oppgavekortet. Etterpå kan barna velge fritt mellom støvelkast, fotball og ballkast mot bokser. Karnevalet blir avsluttet med mat, drikke og kake. Innendørs.

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Geir Martinussen, tidligere universitetslektor ved Oslo Met – storbyuniversitetet.

Relasjonsvansker blant barn og unge

Relasjonsvansker blant barn og unge

Av Richard Haugen
Cappelen Damm
Akademisk 2019
208 sider

Vi skal ikke overdiagnostisere, men elever med en diagnose har krav på å få den kartlagt.

Svært mange elever sliter med å inngå, og ikke minst å opprettholde, gode relasjoner til medelever og lærere. Det er mange årsaker til relasjonsproblemer, og de arter seg på mange ulike måter.

En god del av disse elevene skaper til dels store problemer både for medelever og lærere ved uro og bråk i klasserommet, med en generelt negativ holdning og en usympatisk væremåte i friminutter og på skoleveien. Vi kaller dem gjerne for problemelever. Den betegnelsen blir ofte hengende ved dem gjennom hele skolegangen. For andre elever kan det være helt andre grunner til relasjonsproblemer, for eksempel angst og/eller depresjon.

For begge elevgruppene gjelder at de har sosiale vansker. Ut fra denne fellesbetegnelsen drøfter forfatteren problematikken ut fra flere alternative teoriforklaringer, blant annet biologiske, psykoanalytiske og sosiokulturelle.

Det er store variasjoner i graden av sosiale vansker. Særlig elever som lar vanskene sine komme til uttrykk gjennom bråk, trassighet og aggresjon, skaper problemer for omgivelsene. Det gjør i langt mindre grad elever som sliter med angst og depresjon.

I begge disse gruppene er det elever som har en eller annen diagnose som forklarer problemene. Og selv om vi ikke skal overdiagnostisere, har elever med en diagnose krav på å få den kartlagt.

Forfatteren skiller mellom elever som har relasjonelle vansker uten at det er en diagnose til stede, og elever som har en konkret diagnose, men som slett ikke alltid er konstatert. Og det gjelder både utagerende og innagerende (med angst/depresjon) elever.

For begge elevgruppene drøftes problematikken blant annet med utgangspunkt i de nevnte teoriforklaringene.

Gjennom bokas ti kapitler går forfatteren grundig gjennom både adferdsforstyrrelser, hyperkinetiske forstyrrelser, ADHD, Tourettes syndrom med tics, autismpregede forstyrrelser inkludert Aspergers syndrom, rusmiddelbruk, kognitiv svikt – utviklingshemming, angstlidelser, depresjon og spiseforstyrrelser.

Selv om de fleste som arbeider med barn og unge kjenner begrepene, vil de likevel utvilsomt ha stor nytte av de omfattende og utfyllende beskrivelsene som gis i boka, enten det

Særlig elever som lar vanskene sine komme til uttrykk gjennom bråk, trassighet og aggresjon, skaper problemer for omgivelsene. Det gjør i langt mindre grad elever som sliter med angst og depresjon.

ILL. FOTO ISTOCK

gjelder utagerende eller innagerende elever.

For hver av disse gruppene blir det kategorisert hva som er årsaker, hvordan problemene kommer til uttrykk, og hva som kan gjøres for å avhjelpe dem. Alt dette gjennomgås på en meget grundig, oversiktlig og opplysende måte.

De aller fleste lærere med noen års fartstid har, eller har hatt, elever både med ADHD og andre diagnoser. Et anslag tilsier at det i gjennomsnitt er det én til to elever i hver klasse som har ADHD. Men slett ikke alle har fått diagnosen konstatert. Dessverre er det slik at mange med ADHD først blir diagnostisert i voksen alder, for eksempel i fengsel. Slike elever burde selvsagt fått hjelp tidlig, og det er å håpe på større oppmerksomhet her. Et tankekors her er dessuten at hver fjerde innsatte har psykiske lidelser som fengslene ikke har kompetanse til å håndtere.

Kanskje vil noen savne en nærmere gjennomgang av betydningen av fysisk aktivitet, ikke bare for elever generelt, men spesielt for elever med ADHD. Forskning viser klart at fysisk aktivitet utvilsomt kan avhjelpe deres problemer og minske behovet for medisiner.

Dette er en meget aktuell og nyttig bok, som bør leses av både lærere, lærerstudenter, lærerutdannere, men også av foresatte og andre som er opptatt av skolespørsmål.

Petit

Ylva Törngren

Ulnetider

ILL.FOTO ISTOCK

Her kommer en bakstreversk og reaksjonær anekdote om hvordan takle reformer.

Politikernes endringsiver er ikke sjelden et tema ved middagsbordet i heimen. Det var ved et slikt tilfelle min bedre halvdel innviet meg i en anekdote. Advarsel: Den er både bakstreversk og kan tenkes å hemme innviklingen, unnskyld: utviklingen.

Tiden er igjen inne for en skolereform, solgt inn som Fagfornyelsen Av Alle Læreplanene i Grunnskolen og i Videregående Opplæring. Gjeldende fra 2020. Derfor virvler fagene nå rundt i en sky-pumpe, eller rettere sagt en høring.

Det er utrolig gøy å få idéer, men et slit å sette dem ut i livet. Ikke minst derfor er det vanlig, hvis man har makt, å overlate til andre å gjøre disse idéene til virkelighet. Noe ganske annet er å få idéene tredd ned over hodet, som en altfor trang ullgenser, og skulle realisere dem, genserbundet.

For til alle tider har innbyggere med behov for stabilitet blitt pisket med andre innbyggers endringsiver. Slik også i det Odins år 1000, på

Island, da spørsmålet om ny religion nådde et kritisk punkt ved Alltinget.

De nyfrelste kristne og de gamle hedningene kom ikke overens om lovene. En hedning, høvdingen Torgeir fra Ljósavatn, fikk oppdraget å finne et kompromiss alle kunne godta. Deretter skal han ha lagt seg i teltet sitt, under en saueskinnsfell, for å meditere over dette.

Striden sto om livets pensum. Skulle islendingene skifte ut Odin, Tor og alle de velkjente trygge gudene, med denne nye, rare guden? Skulle det å ete hestekjøtt, sette ut uønskede barn og å blote til de gamle gudene bli forbudt for all framtid?

Der lå Torgeir under ulla. Mumlet han, mon tro? For eksempel en tidlig versjon av «elle melle / deg fortelle / skipet går / ut i år»? Eller tok han seg en liten styrkelur?

I alle fall må noe ha inntruffet. Et lys, en åpenbaring.

Neste morgen rynket himmelen fortsatt sine tykke ulne øyenbryn. Under skylaget ventet Alltinget i uvisse.

Etter et døgn's fundering under fellen kom høvdingen fra Ljósavatn fram.

Han talte med høy og klar røst til de ventende:

– Vi tar imot Kvitekrist.

Han ristet på skjegget slik at ulldottene føyk rundt ham, senket stemmen og fortsatte:

– Og vi fortsetter med alle våre gamle hevdvunne tradisjoner. Slik vi alltid har gjort.

«Deretter skal han ha lagt seg i teltet sitt, under en saueskinnsfell, for å meditere over dette.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Alt flyter

En undersøkelse Skolefokus har foretatt i fylkene, viser at over 500 lærere kan bli overtallige. I mange fylker er planleggingen av reformen svært mangelfull. Etterutdanningsplaner og vikarordninger eksisterer nesten ikke. Forskrifter og avtaler tolkes forskjellig, og ingen har ferdig planer for oppfølgingstjenesten og arbeidsmarkedsopplæringen. Egne tiltak for eldre lærere finnes heller ikke. Enkelte fylker vil ikke detaljplanlegge før lesepliktavtalene er klare og arbeidsretten har avsagt dom.

Skolefokus nr. 7/1994

For 25 år siden

Leirskole bør være åpne også for førskolebarna

Det er meget, meget mer som kunne fortelles om våre fine hytteturer, men til slutt vil jeg bare få ytre et ønske om at også førskolebarna kan få benytte de leirskoler som i dag finnes og som i fremtiden vil bli bygd. At også denne aldersgruppen har behov for slike turer, er jeg ikke i tvil om, og jeg tror ikke de voksne skal frykte at maset blir for stort. Man får så utrolig meget igjen for strevet!
Innspill av barnehagelærer Ellen Gundersen

Norsk Skoleblad nr. 14/1969

Ylva Törngren
journalist i Utdanning

ARKIVFOTO AUDUN BRAASTAD, NTB SCANPIX

Fem justeringer i utdanning av spesialpedagoger

● **Monica Melby-Lervåg**
professor ved Institutt
for spesialpedagogikk,
Universitetet i Oslo
FOTO PRIVAT

For å skape et støttesystem som kan ivareta barn med spesielle behov på en best mulig måte, spiller spesialpedagoger en sentral rolle.

Stortingsmeldingen til høsten er en gylden mulighet til å se nærmere på utdanningene av spesialpedagoger. Er disse slik de burde være eller bør noe endres? Det er spesielt fem utfordringer ved utdanningene som også skaper utfordringer for støttesystemet. Med enkle grep er det imidlertid mulig å løse disse.

1) Uensartet utdanningstilbud

Pensumlister og emneplaner for utdanningene i spesialpedagogikk viser stor variasjon mellom lærestedene. Det bør være rom for en nasjonal arbeidsdeling og ulik vektlegging i de ulike utdanningstilbudene. Likevel bør det vel være enkelte komponenter som er felles mellom utdanningene. Da kan praksisfeltet være trygge på at dersom en spesialpedagog ansettes, har han kunnskap om en del grunnkomponenter i faget, som for eksempel kartlegging, de mest vanlige læringsutfordringene og forskningsbaserte tiltak.

En måte å løse dette på er større grad av samarbeid mellom de ulike utdanningsinstitusjonene. For å fremme dette er det en fordel dersom det etableres et nasjonalt fagråd for spesialpedagogikk (slik man allerede har for lærerutdanning og utdanningsvitenskap). Man kan også tenke seg nasjonale retningslinjer for utdanningene slik man har for eksempel for barnevern og sosionomutdanningen.

2) Underfinansiering av utdanning

For å bli rustet til arbeid med barn og voksne med spesielle behov, vil de fleste være enige om at praksis bør være en sentral del av utdanningen på alle nivåer. De ulike institusjonene varierer imidlertid mye når det gjelder hvor mye praksis de tilbyr.

En grunn til dette er at spesialpedagogikk bachelor har studieplassfinansiering i kategori F, som er laveste nivå. Spesialpedagogikk bachelor har altså en svært svak finansiering, lavere enn sammenlignbare utdanninger som lærerutdanninger og sosialfag. Når det gjelder master spesialpedagogikk har denne finansiering i kategori D. En master i spesialpedagogikk kan gi kompetanse til for eksempel arbeid i pedagogisk psykologisk tjeneste og til å utrede barn med for sertifiserte tester

som WISC. På mange områder har man en sammenlignbar kompetanse som psykologer. Likevel er finansieringen av spesialpedagogikk langt svakere. For å sikre en god utdanning for spesialpedagoger, med vekt på praksis, bør finansieringen heves til samme nivå som sammenlignbare utdanninger.

3) Ingen mulighet til fast ansettelse i skolen

Tidligere ble spesialpedagogikk ofte tatt som etterutdanning av de som allerede var lærere. Slik er det ikke lenger. Siden også lærerutdanningen nå er en mastergrad, vil antagelig stadig færre ta mastergrad i spesialpedagogikk med lærerutdanning i bunn. Per i dag er imidlertid ikke de som har master eller bachelorutdanning uten lærerutdanning kvalifisert for fast ansettelse i undervisningsstilling i skolen. Dette bør endres. En spesialisert utdanning i spesialpedagogikk vil trolig gi vel så gode forutsetninger for å planlegge og gi elever med læringsutfordringer i skolen spesialundervisning som en som har noen få studiepoeng om dette fra lærerutdanningen. For å unngå at spesialundervisning overlates til assistenter og for å sikre kvalifisert personale nær eleven, bør spesialpedagoger også uten lærerutdanning kunne få fast tilsetting i undervisningsstillinger. Dette kan løses på flere måter, enten ved å endre dagens retningslinjer eller legge inn en begrenset undervisningskompetanse for eksempel i norsk og matematikk i utdanningene.

4) Kunnskap om kartlegging

For å sette i verk gode tiltak er kartlegging av læringsutfordringer viktig for å finne mulige årsaker. En slik kartlegging bør selvsagt ikke bare fokusere på eleven, men også på faktorer i miljøet som hemmer og fremmer utfordringene. Et aspekt ved en slik kartlegging er bruk av ulike mer eller mindre systematiske verktøy, hvor en del mye brukte kartleggingsverktøy krever egne sertifiseringer. Bruken av slike verktøy er omstridt i enkelte spesialpedagogiske fagmiljøer og tilbudet de ulike utdanningene gir i dette, er svært varierende. Til tross for det er det imidlertid mange argumenter for å gi fremtidige spesialpedagoger

«For å unngå at spesialundervisning overlates til assistenter og for å sikre kvalifisert personale nær eleven, bør spesialpedagoger også uten lærerutdanning kunne få fast tilsetting i undervisningsstillinger.»

ogger kan gi et bedre støttesystem

kunnskap om kartleggingsverktøy. Grundig kunnskap om psykometri, altså kunnskap om gyldighet og pålitelighet til et kartleggingsverktøy, vil gi et godt grunnlag for å vurdere hvilke muligheter og begrensninger som ligger i slike metoder. I tillegg forhindrer det at kartlegging blir etterutdanning gjennomført av kommersielle aktører som selger verktøyene. Siden vektlegging av kartlegging varierer mellom utdanningene, har praksisfeltet i de ulike landsdelene ulik tilgang på spesialpedagoger med kartleggingskompetanse og sertifiseringer. Det kan føre til et variabelt tjenestetilbud. Dette bør endres og tilbudet som gis bør bli mer enhetlig.

5) Forskningsbasert utdanning

En utdanning med høy kvalitet bør være forskningsbasert og dermed bygget på et oppdatert forskningsgrunnlag. Det innebærer at studentene får erfaring med å reflektere rundt styrker og svakheter ved ulike undersøkelser og å selv delta i forskningsprosjekter. Det er imidlertid svært variabelt i dag i hvilken grad de ulike lærestedene har robuste forskningsmiljøer. Spesialpedagogisk forskning har kommet dårlig ut når Utdanningsforskning har vært evaluert. En av grunnene til dette er at det er spredte miljøer med få fagpersoner og små forskergrupper. Det har også vært lite tilgang på forskningsmidler i spesialpedagogikk, en liten andel av forskningsprosjekter i FINNUT i Forskningsrådet har vært bevilget til dette. Dette bør endres, utdanningene bør være nært knyttet til forskning og ha relativt robuste fagmiljøer.

Ved større enheter bør man også vurdere å opprette forskerlinjer for at de som er mest aktuelle for en forskerkarriere tidlig kan spesialisere seg. I dag er avstanden mellom hva som kreves på master og PhD stor. Resultatet er at mange strever med å fullføre PhD og trenger svært tett oppfølging. Dette kan forskerlinjer bøte på.

En gjennomgang av støttesystemet bør altså også innebære en gjennomgang av utdanningene i spesialpedagogikk. En slik gjennomgang kan starte med å gå tilbake til rapporten fra 2010 fra ekspertgruppen i spesialpedagogikk, ledet av Berit Rognhaug. Denne hadde en rekke gode forslag (flere av dem nevnt her), men disse har i liten grad blitt fulgt opp. Ved å justere utdanningene, kan man sikre at alle utdanninger i av spesialpedagoger har et forskningsbasert innhold som dekker samfunnets behov og bidrar til å sikre god hjelp til de som har spesielle behov.

«En utdanning med høy kvalitet bør være forskningsbasert og dermed bygget på et oppdatert forskningsgrunnlag.»

UiO : Universitetet i Oslo

Flerkulturell pedagogikk – videreutdanning (30 stp)

Oppstart høst 2019

Styrk din kompetanse i arbeid med barn, ungdom og voksne med minoritetsspråklig/tospråklig bakgrunn.

Kurset går over to semestre.

www.uio.no/studier/emner/uv/iped/PED1360

Kjønnsforskjeller i barnehagen

Den urolige førsteklassegutten

Torild Tjønnås
barnevernspedagog
FOTO PRIVAT

Det var høst og få uker etter skolestart. Den lille gutten hadde allerede byttet plass flere ganger, men slo seg ikke til ro i noen skoletimer. Han fikk rollen som klassens klovn første uka.

De andre lo da han gjorde det motsatte av det elevene fikk beskjed om, og det glimtet til i øynene da han prøvde ut grenser. Han brukte lang tid på å komme i gang med oppgaver, av og til 30 minutter. En voksen måtte alltid være i nærheten for å veilede så han ikke mistet konsentrasjonen. Når han endelig kom i gang med arbeidet, ringte det ut til friminutt. Ut og kle på regntøy, støvler, lue, hals

og vanter, men han klarte ikke dette selv.

Han lagde sirkus i gangen mens han ventet på at voksne ble klare. Da han kom ut, rakk han å leke i ti minutter før det ringte inn til ny time, med helt andre arbeidsoppgaver. Dette ritualet gjentok seg flere ganger om dagen, fem ganger i uka.

Når gutten ble sint, raserte han klasserommet, gangen eller garderoben, ødela egne og andres ting og bet og slo barn og voksne. Han måtte holdes til han roet seg, dette kunne ta en time. Slike daglige utageringer preget hele trinnet.

Lærer og assistenter var slitne, frustrerte, bekymret. Foreldrene var vanskelige å kommunisere med, de snakket et annet språk, og de møtte ikke alltid opp til avtalte samtaler med tolk.

Hva skal skolen gjøre?

Jeg jobbet selv som miljøterapeut og baselærer med gutten. Denne skolen har en visjon om at alle skal «arbeide for å skape et trygt og positivt læringsmiljø som gir grunnlag for trivsel og læring, og at elevene opplever mestring hver dag».

Hvordan kunne denne gutten oppleve daglig mestring? Hvor trygg følte han seg, når ikke engang de voksne visste hvordan de skulle håndtere han? Kunne noe vært gjort i overgangen fra barnehagen? Og hvordan påvirker slike situasjoner lærere, assistenter og andre voksne som skal møte slike som han hver dag, hver uke, hvert nytt skoleår? Hvordan skulle vi klare å gi han et positivt skoleløp? I tilfellet med denne gutten var det omfattende relasjonsarbeid med kontaktlærer som gjorde at han gradvis fungerte bedre.

Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner

I 2017 opprettet regjeringen et ekspertutvalg for å undersøke årsaker til og tiltak mot kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner, ledet av Camilla Stoltenberg (direktør i Folkehelseinstituttet). Den overordnede utfordringen som utvalget skulle utrede, er det faktum at gutter er overrepresentert på flere negative statistikker, for eksempel enkeltvedtak om spesialundervisning, frafall og prestasjoner på de laveste ferdighetsnivåene. 4. februar avga utvalget sin innstilling.

«Tidlig og tilpasset innsats» er et prinsipp for

Studier viser at jenter trives bedre i barnehagen og har bedre relasjoner til voksne, mens gutter får mer kjeft og blir oftere sinte på de voksne i barnehagen.

ILL. FOTO MAJA LJUNGBERG BJÅLAND

utvalgets forslag til tiltak i barnehager og starten av grunnskolen. Dette prinsippet søker å forene tidlig innsats med tilpasset innsats.

Barnehagen fenger ikke guttene

Stoltenberg-utvalget skriver i sin rapport at når forskning viser at kjønnsforskjeller i ulike ferdigheter oppstår før skolestart, og det er lite som tyder på at barnehagene bidrar til å utjevne disse forskjellene, kan det være grunn til å se på barnehagens innhold. Det er få føringer for hvordan og hvor mye barnehagen skal legge til rette for sosialisering og fremme læring, selv for femåringene som går siste året i barnehagen. Det er i stor grad opp til hver barnehage å bestemme, noe som kan føre til variasjon i tilbudet. Forskning viser at ved frilek i barnehagen velger gutter og jenter ulike aktiviteter, og jenter velger i større grad å delta i språkrelaterte aktiviteter. Et stort innslag av frilek kan tenkes å bidra til å opprettholde kjønnsforskjeller i utviklingen av språklige ferdigheter i barnehagen ettersom gutter og jenter velger å benytte barnehagetiden ulikt. Det kan også bety at de læringsbaserte aktivitetene i barnehagen i for liten grad er lagt opp på en måte som fenger gutter.

Gutter får mer tilsnakk enn jenter

En svensk doktoravhandling, som Stoltenberg-rapporten referer til, finner at barnehageansatte har kjønnsstereotypiske forventninger til gutter og jenter i alderen tre–fem år, og at forventningene former hvordan de ansatte møter gutter og jenter i ulike situasjoner. Gutter får tre ganger oftere tilsnakk enn jenter, og at gutter oftere får hjelp til påkledning uten å be om hjelp, mens jenter oftere ikke får hjelp når de ber om det. Gutter får dobbelt så mange ja/nei-spørsmål fra de ansatte, mens jenter får fire ganger flere åpne spørsmål. Denne forskjellsbehandlingen er formet av kjønnsstereotypiske oppfatninger, som at jenter er tidligere utviklet, tar mer hensyn, er mindre aggressive og har bedre språklige evner. Andre studier finner at jenter trives bedre i barnehagen, har bedre relasjoner til voksne, opplever aktivitetene som mer appellerende og trøstes oftere av voksne, mens gutter får mer kjeft og blir oftere sinte på de voksne i barnehagen.

Styrk barna i barnehagen

Jeg jobber nå i en barnehage, og egne observasjoner og erfaringer fra arbeidet herfra samsvarer med denne studien. Etter 12 års arbeid på barne-

skole sitter jeg igjen med inntrykket at det gjerne kan oppleves slik for førstetrinnselever også.

For å ivareta barn med større sannsynlighet for negativ utvikling mener Stoltenberg-utvalget at det er behov for å styrke det spesialpedagogiske tilbudet for barn under opplæringspliktig alder. Forskning antyder at vanskebildet til barn som mottar spesialpedagogisk hjelp hovedsakelig kjennetegnes av språk- og kommunikasjonsvansker og deretter av psykososiale vansker og atferdsvansker. Kunnskapsgrunnlaget om effekten av det spesialpedagogiske tilbudet for norske barn under opplæringspliktig alder er svakt, men internasjonal forskning gir grunn til å forvente at særskilte støttetilbud til utsatte grupper barn i barnehagealder har stort potensial til å styrke barns faglige og

sosiale utvikling gjennom opplæringsløpet.

Barnehagen der jeg jobber, en kommunal barnehage i Porsgrunn kommune, har valgt å satse på en nasjonal strategi for språk, lesing og skriving kalt Språkløyper. Strategiens målgrupper er alle barn og elever, men med et særlig fokus på barn og elever med språkvansker, elever med lese- og skrivevansker, gutter, minoritetsspråklige barn og elever, samt høyt presterende elever. Barnehagen er bare i startfasen av opplegget, men jeg tenker at satsningen er så spennende at den gjerne kan sees i sammenheng med mitt forslag om bruk av miljøterapeuter i overgangsfasen fra barnehage til første trinn, som en tilleggskompetanse til lærere i barneskolen.

UIT
NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

**MASTER I VELFERDSENDRING
– ERFARINGSBASERT**

4-årig deltidsstudium
Nettbaserte læringsaktiviteter
Samlinger i Harstad (to uker pr. semester)
120 sp
Søknadsfrist: 15. april 2019

SØK STUDIET: uit.no/utdanning

Kontakt: Gunn Elin Fedreheim
Telefon: 77058268
E-post: gunn.e.fedreheim@uit.no

FOTO: Tommy Simonsen

Skolestarterne

● **Siri Skjæveland Lode,
Ann Mari Milo Lorentzen,
Ingvild Aga og
Thom Jambak**

Sentralstyremedlemmer
i Utdanningsforbundet

Politikeres styring av seksåringenes hverdag drøftes. Slik det er nå, er i for stor grad profesjonen satt i baksetet. Vi må ta førerplassen.

Tillitsvalgte i Utdanningsforbundet melder at det er blitt for mye stillesitting og for lite variasjon for førsteklasingene i skolen. Er det slik at intensjonene vi hadde da det ble bestemt at seksåringene skulle inn i skolen, ikke er innfridd? Nå har det oppstått en debatt om dette, og mange har sterke meninger. Det handler om verdier, syn på barndom, samfunnsøkonomi, politiske intensjoner og praktisk gjennomføring.

I iveren etter å skape en god skole er det viktig å stoppe opp og spørre hva som er best for barna. Hva mener vi i Utdanningsforbundet om dette? Etter vår mening er dette et område hvor Utdanningsforbundet trenger en helhetlig politikk. Det er flere problemstillinger og spørsmål vi mener at vi i Utdanningsforbundet bør drøfte og diskutere de neste månedene. Profesjonsetikken og formålsparagrafen bør ligge til grunn i en diskusjon om skolestarterne. Det er helt nødvendig at profesjonen tar ansvar og involverer seg før det settes i gang lokale tiltak bestemt av politikere. Vi mener de gode intensjonene fra Reform 97 må tas med som et mål og en retning for det videre arbeidet.

Mange gode intensjoner

Utfordringen med debatten om skolestarterne er at den er fragmentert. Det er også flere begreper som peker i ulike retninger etter hvem som bruker dem. Det som ved innføringen av seksårsreformen var en helhetlig politikk med gode intensjoner, har nå blitt en uoversiktlig situasjon med mange fasetter.

Granavolden-erklæringen, fagfornyelsen, ny overordnet del, rammeplanen for barnehagen, Nordahl-utvalget og Stoltenberg-utvalget er eksempler på politiske saker som også handler om elevene i første klasse. Tidlig innsats er et sentralt politisk begrep, men begrepet blir forstått forskjellig av de ulike aktørene. Mens Nordahl og Stoltenberg mener mer kartlegging og testing må til for å møte utfordringene, mener mange lærere at skolen er blitt for teoritung og instrumentell for de minste.

Tilpasset undervisning

De fleste av lærerne i barneskolen mener nok at skolen skal tilpasse seg barna snarere enn at barna tilpasse seg skolen. Vi må være forsiktige med å

snevre inn normalitetsbegrepet, slik kartlegging og testing kan føre til. Det er svært viktig at skolen må tilpasse opplæringen til alle barna innenfor det brede utviklingsspekteret. De elevene som er hekta på tall og bokstaver, som suger til seg all faglig lærdom og fryder seg over å endelig være elev på «ornt'lig», de har vel også behov for å klatre i trær, hoppe i sølepytter og selv få bestemme litt over tiden?

Fleksibel skolestart har også blitt diskutert etter at Stoltenberg-utvalget trakk det frem. Det er et eksempel på at aktører forsøker å løse grunnleggende utfordringer med enkle grep. Er det riktig at seksåringene vil få det bedre og vil barna lære mer på skolen om foreldre eller andre kan bestemme når de skal begynne på skolen etter skjønn eller testing og kartlegging i tidlig alder? Vi tror ikke det. Vi vil heller diskutere hva som må til for at alle barn blir møtt på en god måte i første klasse.

Nasjonal versus lokal styring

Mange av våre medlemmer er opptatt av nasjonal versus lokal styring. Vi mener det er viktig å se tilbake på hva som var intensjonene med ett år tidligere skolestart. Intensjonene Stortinget hadde, var at det i opplegget for seksåringene og gjennom hele småskoletrinnet måtte legges opp til en veksling mellom undervisning, lek og andre utviklende læringsaktiviteter. Opplæringen skulle integreres med tiltak som grenset inn mot lek, eller der lek er brukt som metode for motivering, differensiering eller som tilpasset opplæring.

For mange kommuner setter i gang velmente tiltak som går i motsatt retning av intensjonene med seksårsreformen. Disse tiltakene er ofte basert på «mønsterpraksisteknikk» og standardiserte opplegg. Kan vi organisere skoledagen på en annen måte, med tid til både fag, gjerne flerfaglig undervisning med mye aktiviteter og lek? En forutsetning for dette vil være gode nok rammer som ivaretar tid til observasjon, nærkontakt med barna og differensiert undervisning.

Overgangen fra barnehagen til skolen

I barnehagen spiller leken en annen rolle enn i skolen. I barnehagen er en helhetlig tilnærming til læring et pedagogisk grunnsyn som ser omsorg,

«De fleste av lærerne i barneskolen mener nok at skolen skal tilpasse seg barna snarere enn at barna tilpasse seg skolen.»

«Kompetansemål allerede fra første klasse og et press på kartlegging og testing gjør at det ikke blir satt av tid til den verdifulle leken.»

Er det for stort spenn for barna å møte læring og lek på den måten det blir definert i skolen sammenlignet med Rammeplanen og barnehagelæreres tilnærming til lek? spør innspillforfatterne.

ILL. FOTO KRISTIAN RIDDER NIELSEN

Fra rammeplan til kompetansemål

Vi mener absolutt at elevene skal lære noe i første klasse. Men er vårt viktigste mål å verne om barndommen eller å forberede barna til å tilegne seg kunnskaper i de neste 13 årene? Vi tror leken er undervurdert i skolen, dessverre, og ikke bare i første klasse. Det er ikke lærernes skyld, de gjør en kjempejobb for at barna skal lære og ha det godt i skolen. Men kompetansemål allerede fra første klasse og et press på kartlegging og testing gjør at det ikke blir satt av tid til den verdifulle leken. Når lærere og skoleledere får dårlig samvittighet av at de gir førsteklassinger tid til å leke, slik vi hører lærere sier, er det på tide at vi tenker oss om. Bør organisering av dagen i det første skoleåret være bundet av fag- og timefordeling? Skulle det ikke være mer tid til ulike arbeids- og samværsformer, og til nysgjerrighetsdrevet læring og utvikling? Dagsplanen og fysiske fasiliteter må være tilpasset seksåringens behov for lek og bevegelse. Hvordan kan det legges til rette for at barna får nok tid til å hvile, fysisk aktivitet, lek og sosialt samspill?

Kompetansen til lærerne på de første trinnene er viktig for barnas beste. Bør lærere i de første årene ha fagspesifikk begynneropplæringskompetanse og kunnskap om seksåringer? Er det behov for et overgangsår med det større innslag av skolefritid og lek? Skolen må ta imot alle barn slik de er, og de som trenger litt ekstra støtte, bør få tilpasset hjelp så tidlig som mulig. Grunnleggende ferdigheter er avgjørende for at elevene skal gjøre det bra når de begynner i videregående skole og i senere utdanning eller yrker. Men like viktig er det at disse elevene får tid til å leke, til selv å velge aktivitet, til å utforske og skape på egne premisser. Om barna får større muligheter til å leve ut dette i skolegangen, mener vi det vil få positive effekter på resultater og gjennomføring også i videregående opplæring. Vi tror altså at det vil ha en stor effekt for hele skoleløpet til elevene om vi får til en enda bedre skolestart for barna våre.

Sist, men ikke minst, må politikernes styring av seksåringenes hverdag drøftes. Slik det er nå, er i for stor grad profesjonen satt i baksetet. Vi må ta førerplassen.

lek, læring og danning i sammenheng. I Rammeplanen for barnehagen er sosial kompetanse, kommunikasjon og språk viktige komponenter som skal integreres med lek, læring omsorg og danning. De aller fleste barnehagene har en organisering av barnehagetilbudet til skolestartene som er annerledes enn de andre årskullene. Det skal være noe spesielt og rituelt over det siste året i barnehagen.

Det skapes også store forventninger blant barna til hva de kommer til å møte i skolen. De gleder seg, gruer seg og har hørt mye om lekser. Noen har hørt av eldre søsken at det ikke er like mye utetid på skolen, og da gjelder for eksempel å være raske å kle på seg. Barnehagelærerne er opptatt av at barna som skal på skolen har venner, at de kan gå inn og ut av lek, at de klarer å løse konflikter og kan stå opp for seg selv og andre. Og ikke minst at de har tro på seg selv og sine ferdigheter.

Foreldre har kanskje bekymringer for barna

som skal på skolen, som om at barnet kan bare kan den første bokstaven i navnet sitt, sliter med å sitte stille og høre etter og er jo så liten. Derfor må barnehagen og skolen samarbeide godt med foreldrene om hvordan overgangen skal være.

Barnehagen og skolen har ulikt samfunnsmandat og det er viktig å huske på, men hvordan kan disse møtes på en måte som er til skolestarternes beste? Hva er et godt innhold i overgangen mellom barnehagen og skolen? Hva skal komme først? Hva er viktigst? Å kunne skrive hele navnet sitt og kunne alfabetet? Eller det å ha en venn og kunne passe på tingene sine? Utelukker det ene egentlig det andre?

Er det for stort spenn for barna å møte læring og lek på den måten det blir definert i skolen og læreplanene sammenlignet med Rammeplanen og barnehagelæreres tilnærming til lek? Har skolen noe å lære?

● Undervisning

Den gode timen

Det er bare å beklage det allerede, Simon Malkenes. Den resultat- og prestasjonsorienterte skolen du prater om, har for lengst kommet til byen mellom de syv fjell. Jeg mistenker at dette er noe du allerede vet.

Jeg var 25 år da jeg først sto fremme i klasserommet. Den første tiden var heftig. Heldigvis kom redningen. Det jeg ikke visste for snau fire år siden, var at oppskriften på en god undervisningstime fantes. Men i løpet av kort tid skulle jeg få ingrediensene til å koke opp det som trengtes for å lykkes i lærergjerningen.

I løpet av høsten 2015 gikk jeg på en del kurs. Ett av dem husker jeg særs godt. Der jeg fikk nøkkelen. På en PowerPoint-presentasjon sto det at den gode timen er: «mål for timen, aktive elever og vurdering av målet for timen». Enkelt og greit. I etterkant av dette kurset skulle alle skolene som deltok, få besøk fra en av kursholderne. Denne pedagogen skulle inn i alle klasserom og se hvordan det sto til med skolens undervisningstilbud. Det som kalles skolevandring på fagspråket. Et kjent fenomen i Bergensskolen, vil jeg tro.

Vi var heldige. Vi fikk beskjed tidlig og dermed god tid til å planlegge. Men noen kriterier hadde de for oss. Det skulle være «mål for timen, aktive elever og vurdering av målet». Det er vanskelig å

forsvare egen undervisning, kanskje spesielt for de nyutdannede, når man får en utenforstående som dette på besøk i klasserommet. En lærer som kan denne typen bestillingsundervisning til fingerspissene. Da må man, som flere av oss gjorde, lage et skuespill for galleriet og følge oppskriften vi har vært så heldige å få tildelt.

Jeg må si at det føltes kunstig. Det å sitte der med elevene mine i en ring. Bruke den korte musikkturen på 45 minutter til å gjenta målet flere ganger i undervisningen, slik at jeg kunne legitimere at de husket det, og til slutt bruke tommel opp eller tommel ned for å se om de hadde nådd målet for timen eller ei.

Det føles ikke bra. Nå har jeg snart vært under utdanning i fem år og kan kalle meg lærer med tilleggstudanning, eller det som før så fint het adjunkt med opprykk. Skal jeg ikke da få lov til å velge de metodene jeg mener passer best for de ulike timene jeg planlegger?

Som nyutdannet lærer var det en prosess. Det tok tid før jeg stolte på mine egne valg og at de ville gagne elevene og deres læringsutvikling. Det finnes ikke én måte å undervise på, men mange flere. Jeg mener at oppskrifter som dette blir lagd etter en prestasjonsorientert målstruktur. Jaget etter de gode resultatene. De gode tallene.

Det finnes ikke én måte å undervise på, men mange flere, påpeker Daniel Bolstad-Hageland.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Vi er utdannet til dette. Det er den pedagogiske teften vi lærere innehar som gir de virkelig gode undervisningstimene, ikke en rigid ramme som innskrenker vår metodefrihet.

Daniel Bolstad-Hageland
lærer i Bergen kommune

● Kommentar til debattinnlegget «Temperaturen i Skandinavia etter siste istid» i Utdanning 4/2019

Global oppvarming og istid

I Utdanning 4/2019 går Per Engene til angrep på påstander i en artikkel av Svein Tveitdal. Det er ikke Tveitdal som «skremmer» meg, men synspunktene til Per Engene: Her ramser han opp gamle påstander fra klimaskeptikerne, påstander som er tilbakevist gang på gang. At Engene fortsatt vet bedre enn nesten 3000 klimaforskere i FNs klimapanel, er ganske utrolig. Han har en del fakta som nok kan være riktige, men det er hvordan han bruker disse som fører galt av sted:

1. Jorda har selvsagt vært varmere før, det vet nok Tveitdal også godt. Vi har hatt varme perioder og varme år før også. Men nå skjer oppvarminga mye raskere enn da årsakene var «naturlige», og det med en tydeligere tendens, med mange varme år etter hverandre. Oppvarmingen skjer også på

en annen måte, blant annet ved at temperaturmålinger i atmosfæren tyder på at varmen i vår tid kommer «nedenfra», og ikke utenfra/ovenfra verdensrommet.

2. Den globale temperaturen har ikke «flata ut», den øker stadig, særlig i arktiske strøk. Men har imidlertid trodd at temperaturstigningen ville «flata ut» på grunn av solas innvirkning på klimaet. Vi vet fra siste istid at solaktiviteten påvirket klimaet, så her gir jeg Engene rett. Men temperaturen har nå økt til tross for at solaktiviteten burde ført oss mot kaldere klima.

3. «Danmarks Meteorologiske Institut tror ikke at solens syklus spiller en viktig rolle for den globale oppvarmingen», selv om noen der på 1990-tallet hevdet det motsatte. Klimaskeptikerne bygde i

stor grad på disse påstandene fra særlig én dansk forsker. Men teorien er forlatt. Nå viser det seg at solaktiviteten har vært mindre de siste 20 årene, slik at det burde ha blitt kaldere på kloden allerede. (Se for øvrig «forskning.no».) Så at det blir kaldere klima fra 2030 på grunn av sola, slik Engene påstår, er altså også en teori som ikke stemmer med virkeligheten.

Håper vi ikke finner flere av disse påstandene, - i et blad som heter «Utdanning»! Det forskerne forteller oss, er ikke hyggelig, men det er desto større grunn til å lytte for å finne løsninger.

Dag Allard Knudsen | Lærer med miljøfag fra UiO

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

Tariffoppgjøret

Lønn som verkemiddel mot lærarmangel

Etter at leiaren vår kom med eit utspel om løn som ein innsatsfaktor for å styrke nyrekruttering av lærarar, vart det litt støy og kanskje misforståingar. Sentralstyret støtta utspelet i eit oppfølgjande innlegg for å understreke at dette ikkje var eit soloutspel, men mest ei påminning om eksisterande potensial i det avtaleverket vi har. Gjennom lokal regulering av løn kan ein kanskje løyse noko av krisa som ligg i lærarmangel og bruk av ufaglærte. Motiva er gode, og eg treng heller ikkje her vurdere om det er eit klokt eller uklokt utspel. Eg vel å stole på det valde fellesskapet i topp si kollektive vurdering.

I staden for å avvise spørsmålet eller svare på det, vil eg derimot utvide nedslagsfeltet for det. Det har kanskje å gjere med at eg har arbeidd som lærar lenger enn eg kjem til å arbeide som lærar. Eg ser slutten betre enn byrjinga, for å seie det slik.

I tillegg til å bruke løn som incentiv for å ta til i yrket, kan ein bruke løn som incentiv for å halde fram i yrket. Vi har altfor mange seniorar som gjev seg altfor tidleg. Vitale, fagsterke og røynde klasseleiarar, som potensielt kan halde fram i mange år. Dei vil i same grad som nyutdanna dekke behov for faglært arbeidskraft. Om vi får den som vurderer å gje seg ved 63 til å halde fram til 67 eller 70, vert

det mange tusen årsverk i gevinst. Kvifor ikkje gje denne gruppa økonomiske incentiv for å dekke lærarmangelen?

Har vi sagt A, må vi seie B, og satsar vi på dei første bokstavane i alfabetet, må vi òg satse på dei siste. Utan det vil rettskrivinga blir rimeleg håplaus etter kvart. Det er ikkje mykje ein får sagt med berre første halvdel av alfabetet, såpass mykje har eg forstått. Beste helsing R, som for kvar dag som går i stadig sterkare grad vert minna om behovet for ein god seniorpolitikk.

Roar Ulvestad

LONGYEARBYEN
LOKALSTYRE

Longyearbyen ligger på Svalbard, midt i en variert og vakker arktisk natur med gode muligheter for friluftsliv. Longyearbyen er et moderne tettsted med ca. 2200 innbyggere og har et godt tjenestetilbud med bla. full barnehagedekning, svømme-/idrettshall og et variert forenings-, idretts- og kulturliv. Longyearbyen lokalstyre har oppgaver som er tilnærmet lik det en kommune har på fastlandet, og styres etter tilsvarende regelverk som for kommunene.

I Longyearbyen er det 2 barnehager: Kullungen Barnehage og Polarflokken Barnehage. Begge tilbyr barnehageplass for barn i alderen 1-6 år

Ledige stillinger i Longyearbyen lokalstyres barnehager

Følgende stillinger i Longyearbyen lokalstyres barnehager kan bli ledig fra høsten 2019:

- **Pedagogisk ledere**
- **Barne- og ungdomsarbeider**

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadskjema se www.lokalstyre.no
Søknadsfrist 21.april 2019

Kommuneøkonomi

«Det er helt uakseptabelt å bruke mer penger enn det er på budsjett!»

Dette var meldingen vi fikk fra rådmannens kontor på planleggingsdagen i januar.

Det gikk et sukk gjennom rommet. Er det mulig? Må vi virkelig starte enda et år med de samme nyhetene? Innsparinger! Skulle ikke barnehagene få bedre bemanning nå med en etterlengtet pedagog-norm på plass og bemanningsnorm på trappene?

Rammeplanen og lederavtalen gir klare føringer for hvordan vi skal jobbe med kvalitet i barnehagen. Det stilles store krav til barnehageansatte for hva som skal gjøres for å sikre barn en god barndom, omsorg og trygghet, krav til læring, til å møte det enkelte barnet der det er, livsmestring i hvert møte, gode lekemiljø, sosiale ferdigheter, danning og vennskap. Vi skal jobbe med tidlig innsats, oppdage og forebygge vold, seksuelle overgrep og mobbing. Vi skal samarbeide med alle barnas hjem og foresatte, eksterne samarbeidspartnere, og vi skal arbeide med de sju fagområdene fra rammeplanen. For å nevne noe.

Nå skal det på nytt spares inn på vikarbudsjetten ved sykdom og ferieavvikling. Og vi skal samordne for barn med spesielle behov. Vi må redusere på innkjøp av materiell til bruk for barna, og inventarbudsjetten skal reduseres. Hvis vi ønsker å gi barna muligheter til å utfolde seg, trenger de materialer, uterom og inventar som er oppdatert og innenfor 2019-standard.

Vi undrer oss over hvordan kommunen kan stille disse kravene om innsparinger til en sektor som allerede er så presset på bemanning og tid til å gjøre jobben som den allerede er.

På én av våre baser, med 36 barn i alderen 3-6 år, har vi tre pedagoger og tre fagarbeidere. Etter dagens norm skal vi ha minst 15 timer plantid. I disse timene er det ikke satt inn vikar, og det fører til lavere bemanning.

Vi har krav på pause, en halv time ulønnet, hver dag, som fører til nye timer borte fra barna. Barnehagen er åpen i 9 timer og 15 minutter. Vi jobber 7,5 timer, noe som betyr at vi ikke har full bemanning gjennom hele dagen.

Når man driver pedagogisk virksomhet, er det behov for samarbeidstid, faglig utvikling og planlegging i fellesskap. Dette tar enda flere timer vekk fra barna uten at det settes inn vikar. I tillegg hender det at et allerede presset personale blir syke. Og nå skal det på ny spares på vikarbudsjettet. Hvor skal vi hente tid og krefter til å jobbe

Innsparingene gjør at kvaliteten i barnehagen forringes. Vi vil ikke bli satt i denne skvisen lenger, skriver klubben i Utdanningsforbundet ved Kuhaugen barnehager i Trondheim.

ILL. FOTO INGER STENVOLL

etter retningslinjene som er lagt? Hvordan skal vi beholde gode kollegaer når presset blir så stort at det går på helsa løs?

Personalet i barnehagen er dyktige, ærekjære, faglig kompetente og stort sett fornøyde med jobben sin. Men nå er det nok! Innsparingene gjør at kvaliteten i barnehagen forringes. Vi vil ikke bli satt i denne skvisen lenger.

Nå må kommunen ta ansvar for å drive barnehagene forsvarlig. Vi må ha nok personale til å drive forsvarlig og etter de krav som stilles. Personalet må få tid og rom til å planlegge og dokumentere arbeidet sitt. Til beste for barna!

Utdanningsforbundets medlemmer ved Kuhaugen barnehager i Trondheim

Klimastreiken

En beskjed til klimastreikende ungdommer

Dere må forstå at vi nå har behov for å latterliggjøre engasjementet deres med tanke på klimasaken og skolestreik. Vi er også nødt til å henge dere ut som bortskjemte og naive på Facebook.

Dersom dere skal fortjene vår respekt, må dere forstå at følgende saker er uendelig mye viktigere enn klimasaken og engasjement fra dere unge:

- > Å være sinte på grunn av navnebytte på etaten som har ansvar for å drifte tog i Norge
- > Å mene noe om den mentale helsen til justisministerens kone og det politiske partiet ministeren selv tilhører.
- > Å le av Forsvaret på grunn av en båt som sank.
- > Bompenger må bort.
- > Bensinprisen må ned.
- > Å henge ut unge som viser engasjement.

Vi lover på tro og ære at vi alltid vil komme på saker som er viktigere enn hva enn dere skulle bry dere om. Velkommen inn i de voksnes rekker!

Guttorm Helgø | rektor ved Gangstø ressurscenter

Dette innlegget ble opprinnelig publisert på bt.no 20. mars 2019.

Utdanningsforbundet Kvæfjord støtter ungdommens skolestreik

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Kvæfjord vil gi sin støtte til ungdommens skolestreik for miljøaksjonen.

Kampen for miljøet, nasjonalt og internasjonalt, ser vi som svært viktig.

Når ungdommen engasjerer seg og går i spissen for denne kampen, må vi, som ansvarlige voksne, støtte dem!

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Kvæfjord

Rett på sak

Pensjon

Pensjonistenes økonomi

Pensjonistenes inntektsutvikling har de siste fire årene vært negativ. Den svekkes av både pensjonsforliket i 2011 og regjeringens skattepolitikk. De yrkesaktive får skattelette i form av en bedre utvikling av minstefradraget, og pensjonsforliket forutsetter et fradrag for pensjonistene på 0,75 prosent. Landsforbundet for offentlige pensjonister (LOP) – underskrev ikke pensjonsforliket i 2011 og mener at alderspensjonistene skal følge inntektsutviklingen til de yrkesaktive på godt og vondt. Fradraget på 0,75 prosent må altså fjernes. Organisasjonen har heller ikke underskrevet trygdeoppgjøret de senere årene og mener at dette må få en reell politisk behandling i Stortinget i vårsesjonen.

I forbindelse med neste års statsbudsjett (2020) fremmet LOP den 10. desember i fjor krav på sju prioriterte områder. Disse finner du, med begrunnelse, på nettet: LOP – krav til statsbudsjettet 2020.

Når det gjelder tannhelse, krever LOP at det bør bli en del av det offentlige helsetilbudet. På sikt bør det innføres en egenandel på tannbehandlingsutgifter for eldre over 67 år, og resten bør dekkes av folketrygden.

Minstefradraget for pensjonistene må reguleres på linje med reguleringen for de yrkesaktive.

Fradraget for store sykdomsutgifter må opprettholdes og utvides til nye grupper.

Trygdeavgiften for pensjonistene har økt betydelig fra 3 prosent. Denne må enten reduseres til sitt opprinnelige nivå, eller så må pensjonistene få en skattelette som kompensasjon som følger inntektsutviklingen for pensjonister.

En negativ inntektsutvikling i fire år burde være nok. Til høsten er det valg, og da har velgerne en gylden anledning til å ta opp viktige spørsmål som angår pensjonistene, spørsmål som avgjøres på lokalt nivå. Helse- og omsorgstilbud, sykehjem med nok plasser er bare noen.

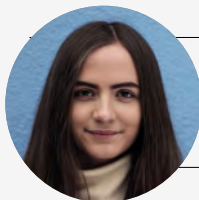
Kilde: Vi LOP 1/2019.

Nils Tore Gjerde

medlem av Utdanningsforbundet og LOP

Klimastreiken

Å streike for klimaet er å sette formålsparagrafen ut i livet

● **Alida de Lange D'Agostino**
påtroppende leder i Elevorganisasjonen

FOTO PRIVAT

Fredag 22. mars valgte 30.000 norske elever å følge i svenske Greta Thunberg sine fotspor. De streiket for miljøet.

Samtidig blir ungdommene kritisert og latterliggjort for sitt engasjement av politikere og andre voksne. Elever i hele Norge blir bedt om å holde seg på skolebenken, men det er ikke elevene som trenger en ekstra dag i klasserommet.

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner og lederen av Utdanningskomiteén, Roy Steffensen, er blant flere som har sagt at klimastreiken bør være ugyldig fravær. Norske elever har lært å bruke et av de sterkeste forhandlingskortene som norske arbeidstakere har i forhandlinger, nemlig streik. De har lært å ta del i demokratiet på den mest direkte måten de kan, hvis man ser vekk fra å bruke stemmeretten – noe de færreste elever har. Å tolke et av de største ungdomsopprørene verden har sett som skulk, er utrolig paradoksalt. Enten må man berømme ungdomsengasjement, eller så må man være ærlige om at man ikke vil ha det.

Det er også her Frps stortingspolitiker Jon Helgheim skyter seg selv i foten. Ved å si at

elevene har blitt utsatt for «propaganda» eller «klimahysteri» umyndiggjør man elevene på en måte en toppolitiker virkelig skal holde seg for god for. Formålsparagrafen i opplæringsloven sier: «Elevene og lærerne skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad». Ved å streike for klimaet gjør elevene formålsparagrafen til handling. Dette må berømmes, ikke stigmatiseres.

Som elevorganisasjon har det varmet hjertene våre å se at så mange lærere, skoleledere og skoleeiere har tatt til orde for at klimastreiken må være gyldig fravær. Det er mennesker som disse som gir oss håp i en situasjon hvor det ellers kan føles som at vi bare blir rakk ned på når vi først snakker om det som betyr noe for oss. Ved å legge debatten om fravær på hyllen kan man lytte til de faktiske kravene elevene kommer med.

Det er ikke elevene som skal tilbake til skolebenken. Elevene viser akkurat den kritiske tankegangen og etiske handlekraften lovverket ber om. Elevene tar ansvar for sin egen fremtid. Det er heller Jon Helgheim (med flere av sine partifeller) som må tilbake på skolebenken for å lære seg at å ta del i demokratiet som ungdom er det viktigste man kan gjøre.

Du skal ikke tåle vold og trusler så inderlig vel

● Roar Ulvestad

lektor i norsk, hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Bergen.

FOTO PRIVAT

Vold og trusler er et økende problem i skolen. Undersøkelser viser at over tid har barneskolen fått en tvilsom «ledelse» i forhold til andre deler av skolen.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Hva som ligger bak denne økningen, er mer usikkert, men det som er sikkert, er at vi ikke har et korrekt bilde av omfanget av vold og trusler i skolen. Mange melder fremdeles ikke fra. Ifølge Arbeidstilsynets hjemmeside er «vold og trusler» definert som «hendelser hvor arbeidstakere blir fysisk eller verbalt angrepet i situasjoner som har forbindelse med deres arbeid, og som innebærer en åpenlys eller antydning trussel mot deres sikkerhet, helse eller velvære».

Slike hendelser er dessverre noe som de fleste lærere kan bli utsatt for i løpet av karrieren, uansett hvor flink en måtte være som lærer. Det er likevel ingen selvfølge at hendelsen blir rapportert og behandlet ut over den rent pedagogiske oppfølgingen. Spør du en som du vet har blitt utsatt for vold og trusler om hvorfor vedkommende ikke har meldt saken videre i systemet, er svarene mange og varierte:

- Nei, men jeg ble jo ikke skadet.
- H*n vet jo ikke bedre, det er sikkert jeg som har gjort noe galt.
- Det nytter jo ikke å si fra uansett.
- Jeg har ikke tid til alle disse skjemaene.
- Hvor melder jeg fra? Det har ingen vist meg.

Slag, spark, spyting, lugging, ukvemsord; lista er lang over sosiale grenseoverskridelser som det skjer hundrevis av hver dag i norske klasserom. og andre tilsatte ved skolene. Jeg sier «sannsynligvis», fordi vi er pedagoger og tar stort individuelt ansvar for å utvikle gode holdninger og god atferd hos elevene. Så stort ansvar at vi ofte «kapsler inn» situasjonen og vil fikse alt selv.

Elever er i en utvikling- og utprøvningsfase av livet der de regulerer atferden sin ut fra de tilbakemeldingene de får og de rammene de møter. Som lærere har vi det som kalles et «asymmetrisk» forhold til elevene. Vi kan noe som de ikke kan, vi har allerede blitt sosialisert inn i samfun-

nets formelle og uformelle normer, og nå har vi tatt på oss ansvaret for å sosialisere elevene.

Antagelig opplever mange lærere skam når en elev krenker dem, og tar avviket som en indikasjon på at det er de som har sviktet i sin oppdragergjerning. I så fall vil man prøve så godt man kan å ordne opp i situasjonen med eleven, og med egen hjelp få relasjonen på rett kjøl igjen. Det er i og for seg en god og ansvarlig innstilling som vil fungere i mange situasjoner, men jeg tviler på at det er en tilstrekkelig tilnærming i alle saker.

Jeg vil stille følgende spørsmål til alle situasjoner der en lærer blir krenket av en elev: Hvem eier krenkelsen? I neste omgang vil jeg selvfølgelig svare: Krenkelsen er ikke en privatsak. Jeg har som lærer ikke eierskap til situasjonen der fjerdeklassingen spytter etter meg, kaller meg «helvetes drittsekk» eller løsner takgrinden til læreren som gav en dårlig karakter på siste prøve. Krenkelsen er mot fellesskapet og fellesskapets normer, og den eies følgelig av fellesskapet.

Vi har ikke en arbeidsmiljølov for hvert yrke, men som lærere er vi nok i mange tilfeller programmerte til å ta en pedagogisk tilnærming til alle mulige situasjoner, selv om jussen i mange tilfeller burde være et mer naturlig valg. Mange har kanskje den oppfatningen at en problematisk sak med en elev skal håndteres enten pedagogisk eller juridisk. Om vi ønsker å være profesjonelle aktører i yrket vårt, må vi evne å bruke både juss og pedagogikk, det ene utelukker ikke det andre. Skolen skal ikke være en juridisk frisone, men et demokrati i miniatyr som forbereder elevene på reglene og normene i samfunnet ellers.

Når arbeidsmiljølovens fordring om et trygt arbeidsmiljø blir brutt, har vi plikt til å melde fra. Vi har også plikt til å melde fra om andre blir krenket. Der en selv kanskje vil bagatellisere og bortforklare krenkelse av seg selv med pedagogiske refleksjoner der en gjør seg selv til årsak, kan en kollega eller leder se med et klarere blikk at dette går faktisk ikke an.

Ved verbal og skriftlig krenkelse mellom elever og lærere skjer det som jeg vil kalle et «dobbeltdig verdighetstap». Den som blir krenket, tar det selvfølgelig personlig, som en indikasjon på at en har gjort noe galt. En har kvalifisert seg til å bli fornærmet!

I de fleste tilfeller der en elev har krenket en >

«Sannsynligvis har vi en underreportering av verbale eller fysiske krenkelser av lærere.»

lærer, vil nok krenkelsen (i hvert fall i ettertid) også oppleves som et nederlag av eleven selv. En har demonstrert for seg selv og verden at en kommer til kort med de sosialt aksepterte virkemidlene. Bruk av den type makt som ligger i det å krenke, har ofte sitt opphav i opplevd avmakt. Den avmakten trenger ikke alltid å ha sin opprinnelse i opplærings situasjonen, men vi lærere er rause, vi tar skylda for den også, vi.

Arbeidstilsynet skriver: «I bransjer der vold og trusler er en del av hverdagen, er arbeidstakerne ofte kjent med farene og har trening i å håndtere dem. Mange arbeidstakere i utsatte bransjer unnlater dermed å rapportere til arbeidsgiver fordi de anser vold og trusler for å være en del av arbeidet. Det kan være usikkerhet knyttet til hvilke hendelser som bør ansees som et «avvik» og dermed registreres. Arbeidstakere som ikke har klart å forhindre en hendelse, kan få skyldfølelse og dermed unnlate å rapportere hendelsen av den grunn.»

Tendens til å plassere krenkelse på individnivå i en slags pedagogisk intimsfære gjør at en aldri får tatt tak i problematikken på systemnivå. Ukulturer får et forlenget liv, og lærere bærer rundt på skyldfølelse for det de har blitt påført av andre.

Vold, trusler og trakassering skjer alltid i en sammenheng. Som lærere bruker vi mye tid på forebygging gjennom systematisk klasseledelse og oppfølging av enkeltelevne ut fra de rammene vi har, for å utvikle gode sammenhenger. Dette er nok den delen vi er best på, og den delen der vi er flinkest til å agere kollektivt.

Når det «smeller», spriker læreratferden i mange ulike retninger, selv om oppfølgingen av eleven(e) fremdeles skal være et fellesanliggende. Lærere opplever også ulik oppfølging av situasjoner som de har meldt videre. Enkeltlærere melder om at de blir mistenkeliggjorte av sine nærmeste ledere, at elevsynet deres blir satt under lupen, og at de bare får saken i retur med beskjed om å ordne opp selv.

Arbeidstilsynet lister som en av risikofaktorene for vold og trusler at det er kulturelle forhold på arbeidsplassen som at vold og trusler bør tolereres og ikke rapporteres. Dette er en kultur som kan ha rotfeste både i leder- og lærerkretser. Ikke minst vil lærere bruke lite tid på å rapportere inn avvik når det er en opplevelse eller oppfatning om at det er et merarbeid som likevel ikke får adekvat oppfølging.

De øvrige risikofaktorene for vold og trusler som Arbeidstilsynet har på sin liste, er også forhold med gode «vekstvilkår» i skoleverket. Manglende opplæring gjør at lærere utvikler individuelle og ikke kollektive atferdsmønstre. Arbeidet vårt er å undervise store grupper som i utgangspunktet

ikke selv har valgt å være sammen. Ikke å ha tid og ressurser til å håndtere elevgruppens heterogene trekk gjør at kriser og sammenstøt kan bli en del av hverdagen.

Det å arbeide alene er en risikofaktor, og krenkelser skjer som regel når en som lærer er alene med én eller flere elever.

Gjennomtrekk i arbeidsstokken eller endringer i elevmassen hindrer ofte kontinuitet og god relasjonsutvikling. Skoler er også organisert slik at det er fryktelig mange mennesker på forholdsvis lite plass, noe som skaper uforutsigbarhet i det sosiale og tallose muligheter for misforståelser.

Til sist er det en avgjørende risikofaktor at manglende avviksmelding gjør at arbeidsgiver ikke får et riktig og komplett bilde av arbeidshverdagen. Vi har fått en skjerping av elevenes krav til et trygt arbeidsmiljø, der skolene nå finner gode strukturer for å håndtere sin aktivitetsplikt i situasjoner der elever ikke har det bra. Tilsvarende må vi få en skjerping av hvordan arbeidsmiljøloven blir praktisert for oss som jobber med og for elevene. Både elever og lærere skal ha en krenkefri hverdag, der en både tar vare på og utvikler hverandre sin gjensidige verdighet og respekt.

Den læreren som har en enten/eller-holdning til juss og pedagogikk når en har blitt sparket i skrittet eller fått en epleskrott i bakhodet, må kvitte seg med denne. Vi må snakke sammen om hvor grensene går. Den som «tåler» mest, kan risikere å oppleve mer uønsket atferd. Vi skal ikke innta rollen som dørmatte i yrket vårt. Da rakner kvaliteten på både yrkeslivet og privatlivet. På den andre side skal vi vokte oss for å patologisere alminnelig variasjon i temperament.

Noen ganger er det helt på sin plass at en blir fly forbanna. Professor Lars Henrik Schmidt, rektor ved Danmarks Pædagogiske Universitet fremsnakker respekten man viser ved faktisk å ha evne til å vise ergrelse og sinne:

«(...) vi mangler retten til å vise vår forargelse over andres verdier. Vi har i stedet tatt til oss gateplanets respektforståelse: «Don't you eyeball me!» lyder det. Uttrykket henger sammen med synets filosofi. Blikket ditt kan være hardt og stirrende og utstråle forargelse – og det kan være et pedagogisk redskap. Når en lærer møter en elev som ødelegger undervisningen, vil jeg insistere på hans mulighet for å vise eleven sin forargelse. Det gjør han ikke i dag. Forargelsens umulighet er en viktig brikke for å forstå respektproblemet» (oversatt fra dansk).

Et sinnefritt miljø og et krenkefritt miljø er dermed ikke det samme. Av og til er det helt berettiget av lille Ole blir rasende. Det er imidlertid ikke

sånn at vi enten skal korrigere atferd eller passivt forstå en situasjon i hjel.

Det er mange «må» og «skal» om en skal få skjerpet alle aspekter ved forebygging og oppfølging av vold og trusler:

Alle må ha kjennskap til hva slags meldesystem en har i sin kommune eller fylkeskommune og bruke det aktivt. Da kommer informasjon videre til hovedverneombud og kan ligge til grunn for systematisk oppfølging og gode beslutninger på system- eller individnivå. Uten god dokumentasjon på eventuell ukultur, bidrar vi til å opprettholde og i verste fall utvikle ukultur.

Vi skal varsle avvik og arbeide pedagogisk samtidig. Av og til vil korrigert atferd påvirke holdninger positivt, selv om vi i vår ideelle pedagogiske verden som regel vil endre uønsket atferd gjennom å stimulere forstand og holdninger gjennom den gode samtalen. Noe elevatferd har sitt opphav i situasjoner utenfor opplærings situasjonen, og da hjelper det i hvert fall ikke eleven at jeg gjør det til mitt, mitt og bare mitt problem.

Om vi vil komme noen vei, må vi dele på både gode og onde dager, og ikke ta ethvert avvik fra den brede vei som en personlig kritikk. Avvik i form av vold, trusler eller annen trakassering er et fellesanliggende. I en masteroppgave kalt «Vold i skolen», av Jorun Holth Eggen, blir det avslutningsvis stilt spørsmål ved om «vold mot lærere oppfattes som et individuelt anliggende og ikke som et arbeidsmiljøproblem»

Som et avsluttende apropos kunne det være interessant å spekulere i bakgrunnen for at vi har fått mer vold og trusler i skolen. Det er kanskje lavhengende frukt og lett å klage på seksårsreform, økt læringstrykk og teoretisering, men jeg tillater meg å sniffe litt på de pærene og eplene likevel. All atferd har sitt rasjonale. Avvikende atferd er et symptom på at noe er galt og kan ses på som en impuls på avveie. Med utgangspunkt i at alle barn er født skyldfrie med et potensial på godt og vondt: hvor gikk det galt da det ble etablert destruktive atferd- og reaksjonsmønstre?

I mellomtiden: Bruk meldesystemet og bruk de pedagogiske midlene som finnes i profesjonskollektivet for å gjenfinne balansen og verdigheten både for deg selv og eleven.

God oppfølging er også forebygging. Vi må aldri akseptere verdighetstap som en del av den sosiale kostnaden ved yrket vårt, verken for oss selv eller elevene våre. Hva slags signal er det, i en tid der mange ønsker at yrket skal gjenvinne status og attraktivitet?

Påske-

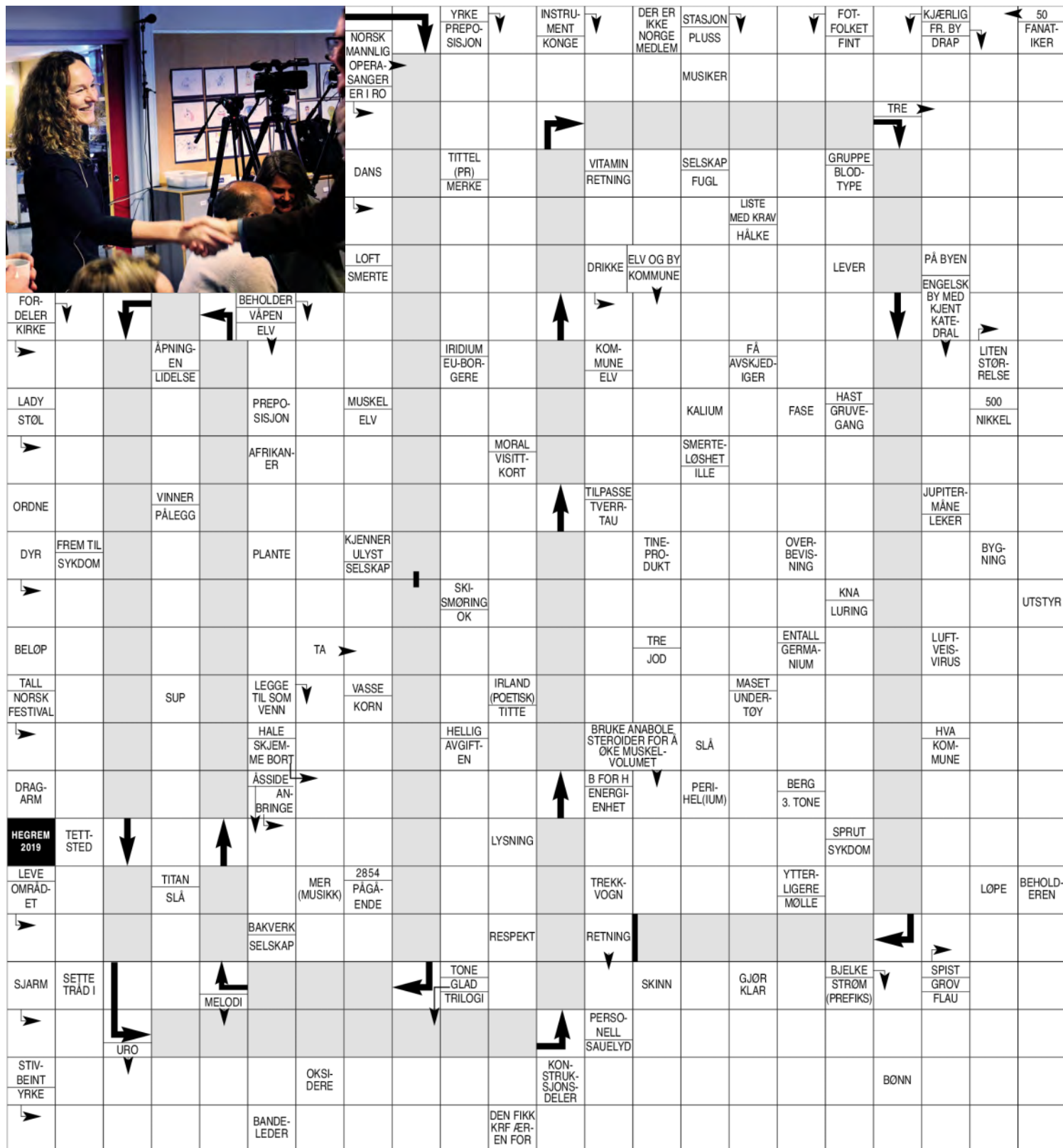
kryssord

Innsending

Løsningen sendes
Utdanning, Postboks 9191
Grønland, 0134 Oslo, innen
25. april 2019 (send hele
siden). Merk konvolutt
«Påskeskryssord».
To vinnere får boksje.

Navn _____

Adresse _____

Til arbeidsgivere i barnehage og skole

Har du behov for nye medarbeidere?

På Lærerjobb.no kan du utlyse ledige stillinger!

Foto: Fotolia

Din stillingsannonse blir eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no
- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no
- På Lærerjobb sine sider i sosiale medier
- Lenke i nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt.no

Ta kontakt med Mona Jørgensrud
mj@hsmedia.no / 91173473

Lær**er**jobb.no

Stillingsportalen for utdanningssektoren

UTDANNING **UTDANNINGSNYTT.NO**

MF VITENSKAPELIG
HØYSKOLE
Norwegian School of
Theology, Religion and Society

Studier ved siden av jobb?

Deltidsstudier på MF i Oslo med oppstart høsten 2019
Søk innen 15. juni!

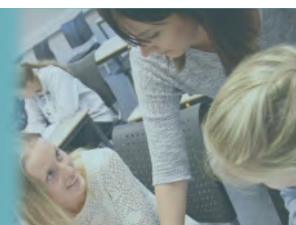
KRLE
religioner og livssyn
15 stp
åtte lørdager i semesteret
bachelornivå
mf.no/deltidsstudier-krle

Erfaringsbasert master i
KRLE/religion og etikk
90 stp over 3 år
seks lørdager i semesteret
mf.no/krle-re-deltid

Veiledning for praksislærere

15 stp
4 todagersamlinger over to semester
mf.no/veiledning

NÅ UT TIL 289.000 LESERE

Fagbladet Utdanning utgis 14 ganger i året og er Utdanningsforbundets medlemsblad. Innholdet er faglig- og politisk stoff med tilknytning til pedagogikk og skole. Du når ut til våre lesere som er lærere, skoleledere, studenter, barnehagelærere og styre i barnehager, rådgivere, spesialpedagoger og andre ansatte i utdanningssektoren i Norge.

UTDANNING 6

Annonsefrist: 10. april

Utgivelse: 3. mai

UTDANNING 7

Annonsefrist: 8. mai

Utgivelse: 24. mai

Du kan annonsere digitalt på **utdanningsnytt.no**

Ta kontakt med Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media
Tlf. 62 94 10 32 Mobil 911 73 473
mj@hsmedia.no

Les mer: utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon

UTDANNING

UTDANNINGSNYTT.NO

● Jubileum | 22 «Lærere sjå her» ● Reportasje | 24 Norsk, ikke morsmål?
● Fotoreportasje | 30 Hundelinge i hundre ● Aktuelt | 34 Ansatte evaluerer seg selv

UTDANNING

● Se flere ledige stillinger på Lær**er**jobb.no

Nadja Rosenqvist | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO INGER STENVOLL

Lov
og
rett

Gravid:

Kan arbeidsgiver si meg opp?

Høyesterett avsa i juni 2018 en avgjørelse om oppsigelse av gravid arbeidstaker.

En bedrift gikk til oppsigelse av en gravid ansatt og begrunnet det med behov for nedbemanning.

Høyesterett kjente oppsigelsen ugyldig. Høyesterett kom til at ordlyden i arbeidsmiljøloven paragraf 15-9 «overveiende sannsynlig», henviser til et skjerpet beviskrav, og at det kreves klar sannsynlighetsovervekt for at oppsigelsen ikke skyldes graviditet. Ved oppsigelser under sykefravær innenfor de første 12 måneder gjelder samme beviskrav, og dommen vil derfor ha betydning ved oppsigelse av arbeidstakere også i slike tilfeller.

Særlig vern mot oppsigelse

Etter arbeidsmiljøloven paragraf 15-9 kan «arbeidstaker som er gravid (..) ikke av den grunn sies opp. Oppsigelse som finner sted i denne perioden, skal anses å ha sin grunn i dette forhold dersom ikke noe annet gjøres overveiende sannsynlig.»

Arbeidsmiljøloven oppstiller et særlig vern mot oppsigelse av gravide arbeidstakere.

Tilsvarende vern oppstilles i arbeidsmiljøloven paragraf 15-8 for sykmeldte arbeidstakere de første 12 måneder.

Høyesteretts vurdering

I saken for Høyesterett var arbeidstaker på oppsigelsestidspunktet gravid i sjuende måned. Arbeidsgiver begrunnet oppsigelsen med behov for nedbemanning på grunn av driftsinnskrenkninger.

Høyesterett kjente oppsigelsen ugyldig. Høyesterett kom til at lovens ordlyd «overveiende sannsynlig», henviser til et skjerpet beviskrav og at det kreves klar sannsynlighetsovervekt for at oppsigelsen ikke skyldes graviditet. Arbeidsgiver har bevisbyrden.

Høyesterett viser blant annet til lovforarbeidene til både bestemmelsen om vern av gravide og bestemmelsen om vern av sykmeldte. Etter lovforarbeidene som gjelder oppsigelse av sykmeldte arbeidstakere kreves at det foreligger omstendigheter på selvstendig grunnlag, uavhengig av sykdommen, som gir saklig grunn til oppsigelse.

Høyesterett legger til grunn at samme krav vil gjelde ved oppsigelser under graviditet.

På denne bakgrunn uttaler Høyesterett at lovgiver «med formuleringen «overveiende sannsynlig» har ment å stille så vel «store» som «streng» krav til arbeidsgivers bevis for at oppsigelsesgrunnen gjelder et annet forhold enn det loven skal verne.»

Høyesterett påpeker videre at formålet med beviskravet har vært å skåne arbeidstaker som allerede er i en krevende personlig situasjon fra å måtte sette i gang en prosess for å beholde arbeid.

I den konkrete saken hadde ikke arbeidsgiver tilstrekkelig sannsynliggjort behovet for nedbemanning, og det skjerpede beviskravet var ikke oppfylt.

Det kan utledes av dommen at ved oppsigelser av arbeidstakere som omfattes av vernebestemmelsene, stilles det særlig strenge krav til arbeidsgivers saksbehandling og dokumentasjon på at oppsigelsen har sitt grunnlag i et annet forhold.

Ved oppsigelser under sykefravær innenfor de første 12 måneder gjelder samme beviskrav, og dommen vil derfor ha betydning ved oppsigelse av arbeidstakere også i slike tilfeller.

«Det skjerpede beviskravet var ikke oppfylt.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Forventninger til Lied-utvalget

Jeg blir veldig stolt på vegne av norske lærere når jeg ser ungdommen ta til gatene og demonstrere for en bedre framtid. Jeg blir stolt når jeg tenker på hvor kunnskapsrike, modige og flotte norske ungdommer er. Og jeg blir litt ydmyk med tanke på det livet de har foran seg, alt de skal lære og det ansvaret alle vi som på ulike måter arbeider med utdanning har for å legge til rette for et best mulig utdanningsstilbud for dem.

Det regjeringsnedsatte Lied-utvalget skal kaste alle baller i lufta og meisle ut en ny kurs for videregående opplæring. Utvalget selv valgte stikkordene *kvalifisert, forberedt og motivert* for sitt arbeid med første delrapport, som ble levert i desember 2018. Rapporten gir et bakteppe for å forstå videregående skole i en historisk sammenheng, og den har noen frampek til hovedrapporten, som skal komme i desember i år. Det stilles særlig spørsmål ved overgangen mellom nivåene, og om dagens opplæringsmodell er den riktige. Noe av det som blir sentralt i det videre arbeidet, er elevenes trivsel og mestring.

Utdanningsforbundet har store forventninger til utvalgets arbeid. Vi legger til grunn at et så stort arbeid skal gi grunnlag for en informert debatt og politiske vedtak om hva som bør gjøres for å styrke den videregående opplæringen. Vi sliter fortsatt med en rekke forhold fra Reform 94 som det er på høy tid at det gjøres noe med. For eksempel må det tas tak i de voksnes plass og behov for videregående opplæring.

Kvalitetsutvikling koster. Dagens formelle handlingsrom er relativt stort, men når lokale skolemyndigheter og skoleeiere ofte legger seg på minimumsløsninger, blir ikke utgangspunktet det beste. Lied-utvalget må legge til grunn den virkeligheten de videregående skolene opplever i hverdagen, ikke det som beskrives som idealtilstanden. Det er fortsatt mangelfull statistikk for videregående opplæring, og videregående er det nivået

det er forsket minst på, ifølge en oversikt fra Forskningsrådet. Dette er store utfordringer som vi forventer at utvalget løfter fram når de skal peke ut en kurs for det videre arbeidet.

Utdanningsforbundet deler utvalgets visjon for ungdommene. Det er vår jobb som lærere å sikre at de skal være *kvalifisert, forberedt og motivert* både i og for videregående skole. Videregående opplæring er siste steg før ungdommene møter arbeidslivet som lærlinger eller høyere utdanning som studenter. Ambisjonene for elevenes sluttkompetanse er høye. Som lærlinger må elevene kunne bidra på arbeidsplasser som stiller store krav til praktiske ferdigheter og teoretisk innsikt. Elever som blir studenter må ha solide faglige kunnskaper. Og for alle elever er danning og modning viktig. Slike ambisjoner for elevene fordrer lærere som er på et høyt nivå faglig, samtidig som de er dyktige pedagoger og didaktikere.

Lied-utvalget vil kjempe om oppmerksomheten med Stoltenberg-utvalget, Opplæringslovutvalget og en rekke ekspertutvalg som ser på deler av videregående opplæring. Samtidig er hele skolenorge på beina for å utvikle nye læreplaner i alle fag, både i grunnskolen og i videregående. I løpet av 2019 skal de fleste utvalgene ha levert rapporter og utredninger til kunnskapsministeren – og da begynner et stort og viktig arbeid. Hvilke historier skal kunnskapsministeren lytte til? Hvilke grep skal han velge? Hva skal alle vi som jobber med og i videregående opplæring bidra med?

Utdanningsforbundet har store forventninger til et samarbeid om en stortingsmelding som må ha klare visjoner for videregående opplæring – som en del av utdanningsløpet, som en forberedelse til neste fase i livet og ikke minst som noe viktig og verdifullt i seg selv. Vi oppfordrer derfor alle til å delta i debatten om framtidens videregående skole.

«Lied-utvalget skal kaste alle baller i lufta og meisle ut en kurs.»

Siste sjanse:

– Rydd tid til fagfornyelsen!

Forslag til nye læreplaner er ute på høring. Steffen Handal oppfordrer alle lærere til et siste krafttak.

Lærerplanene i barneskolen, ungdomsskolen og store deler av videregående er i ferd med å få en solid overhaling. I midten av mars ble drøyt 40 nye læreplaner lagt frem etter fire innspillrunder og drøyt 14.000 innspill. Kunnskapsminister Jan Tore Sanner takker landets lærere og lærerorganisasjoner for det voldsomme engasjementet, noe Steffen Handal håper vedvarer i den siste høringsrunden som går frem til 18. juni.

– Jeg håper det kommer mange innspill til når lærerplanene nå skal ut på høring, sier Handal.

– Sett av tid!

Budskapet hans er klart: Det må ryddes tid til fagfornyelsen!

– Det må settes av tid på skolene. Både lærerne og skolelederne må få tid til å jobbe med dette. De må sette seg sammen og få gjennomgå forslagene grundig. Lærerne må ikke bare nøye seg med å sjekke ut «sine» fag. Det er nødvendig at lærere sammen gjennomgår planene for å se etter hvordan de overordnede og tverrfaglige intensjonene er ivarettatt, sier Handal.

De tre prioriterte tverrfaglige temaene som nå innføres i skolen er demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring.

Handal minner om at de nye læreplanene er noe skolene må forholde seg til lenge:

– Vi skal leve med disse planene i mange år. Da er det viktig at de blir et godt verktøy for oss ute i skolene. Vi må sørge for at dette blir en praksisreform, ikke bare en reform på papiret.

Selv om det har kommet langt flere innspill på hva som skal med enn ut, har man klart å kutte mye i eksisterende læreplaner. Hensikten er at man i mindre grad skal «skrape på overflaten», men i stedet heller få gått mer i dybden på interessante og viktige tema.

Fagfornyelsen: Steffen Handal med kunnskapsminister Jan Tore Sanner da sistnevnte presenterte forslagene til nye læreplaner i mars. FOTO RIKKE BJURSTRØM

Mer lek

Ytterligere mål i fagfornyelsen er at det skal bli «mer utforskning og læring gjennom lek» for de yngste barna.

– Vi er positive til de overordnede intensjonene bak fagfornyelsen, et verdiløft, dybdelæring, færre kompetansemål, mer tverrfaglighet, en tydeligere elevrolle og godt rom for lærerens profesjonelle skjønn, sier Handal.

– Nå må vi sjekke om de læreplanene vi har fått presentert følger opp disse intensjonene på en god måte.

Samtidig påpeker Handal at en betydelig utfordring med de nye læreplanene foreløpig ikke er tatt godt nok tak i.

– Eksamen og vurdering er elefanten i rommet. Hvis vi endrer lærerplanene, men gir elevene vurdering etter samme metoder som før, kommer vi ikke til å nå Stortingets mål om en skole for fremtiden.

– Vurdering trumfer dessverre det meste, og når læreplanene endres så kraftig må det også gjøres noe med måten elevene skal evalueres på.

Fagfornyelsen:

- Høsten 2020 tas nye læreplaner i bruk i grunnskolen og de gjennomgående fagene i videregående og yrkesfag. Fagene skal bli mer relevante, og det skal bli mer tid til dybdelæring. En ny overordnet skal erstatte en generell del av læreplanverket, og tre tverrfaglige tema skal prioriteres: Demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring.
- Stortinget har vært tydelige på at lærerne og skolelederne skulle involveres. Over 14.000 innspill har kommet så langt i fagfornyelsen. Høringen nå er den siste innspillrunden.

Gå dine innspill på udir.no

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Lønn og arbeidsforhold

Medlemmene i Utdanningsforbundet mener at forbundet skal arbeide spesielt med lønn og arbeidsvilkår i årene fremover.

Samtlige medlemmer, arbeidsplassutvalgte og klubber i Utdanningsforbundet fikk i fjor høst tilsendt et spørreskjema der de kunne gi innspill til hva de mente Utdanningsforbundet skulle prioritere i perioden 2020–2023. Det kom inn ca. 8200 innspill fra hele landet.

– Vi håper dette vil gi lokal- og fylkeslagene en pekepinn om hva deres medlemmer er mest opptatt av. Resultatene fra denne undersøkelsen vil nok bli brukt når fylkene og lokallagene skal gi innspill til Utdanningsforbundets politikk for neste landsmøteperiode, sier leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet.

I november i år har Utdanningsforbundet landsmøte.

Her er hovedfunnene fra medlemsundersøkelsen:

Grunnskolen

Lønn og arbeidstid er de hovedkategoriene som flest har gitt innspill på i grunnskolen. Kontaktlærers arbeidsbelastning er et tema mange løfter fram, og er den gruppen som flest peker på bør prioriteres av Utdanningsforbundet fremover. Etter lønn og arbeidstid er lærertetthet temaet flest har nevnt. Utdanningsforbundet blir bedt om å arbeide for fortsatt økt lærertetthet og å påse at minstenormen for lærertetthet blir fulgt opp i praksis.

Barnehagen

Mange er opptatt av bemanningssituasjonen i

barnehagen. Utdanningsforbundet blir oppfordret til å arbeide for økt bemanning. Det argumenteres for at høyere bemanningstetthet vil gjøre situasjonen bedre både for barn og ansatte. Mer tid til planlegging for barnehagelærere og pedagogiske ledere er et annet tema som hyppig trekkes fram.

Videregående opplæring

Lønn og arbeidstid er hyppigst spilt inn av medlemmer og ledere i videregående opplæring. Bedre lønnsutvikling omtales oftest på et generelt grunnlag, men mange er også opptatte av bedre lønnsuttelling for ansiennitet.

Universitet- og høyskolesektoren

Hovedtyngden av innspillene fra medlemmene i UH-sektoren omhandler temaet lønn, og da spesifikt lønnsforskjellen mellom ansatte i UH-sektoren og skoleverket.

Faglig administrative støttesystemer (FAS)

Mer enn halvparten av svarene fra medlemmene i FAS inneholder utsagn som dreier seg om lønn. Mange av innspillene omhandler et ønske om større samsvar mellom lønnsnivå og lønssystem innenfor FAS-gruppene og i skoleverket.

Studenter

Flere studenter nevner at de ønsker mer innsats i retning av å redusere lærermangelen, mindre

målstyring i skolen og at skolen må legges bedre til rette for elever som ikke er så motiverte for teoretiske studier.

Voksenopplæring

De fleste innspillene fra medlemmene i voksenopplæringen inkluderer noe om lønn, og da først og fremst lønn i generell forstand. Nest etter lønn er arbeidstid det tema som nevnes av flest.

Du finner hele undersøkelsen på udf.no

Hør på Lærerrommet!

Lærerrommet gir innsikt i ulike tema innen utdanningsfeltet. Podkasten er for alle som er engasjerte i barnehage, skole eller innen høyere utdanning. Gjestene er forskere, lærere, barnehagelærere, elever, ledere, politikere – eller andre. Dette er tre av de siste episodene:

#22: Vold i skolen, #21: Karakterer – skal vi kutte dem ut? #20: Vilter lek og risikolek

Alle episodene finnes i iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

old er sentralt

Landsmøtet nærmer seg: Lønn og arbeidsvilkår er viktig for medlemmene av Utdanningsforbundet i årene som kommer. Som del av dette trekkes spesielt fram et ønske om å se alle, ha god nok tid til hver enkelt og å kunne ivareta dem som sliter. Illustrasjonen viser veien fram mot landsmøtet i november.

Kurs

Klasseledelse – «levende klassemiljø»

25. april er det kurs i klasseledelse i Lærernes hus i Oslo. Kurset er for lærere og lærerstuderenter som ønsker konkrete og inspirerende redskaper. Du lærer teknikker for å utvikle et tydelig læringsfokus og sterk relasjonsbygging i undervisningen. Hvordan navigere i et landskap som synes mer komplekst enn noen gang? Det blir mange praktiske øvelser og oppgaver. Kursholder er Jørgen Moltubak.

For lærere i kunst og håndverk

26. april inviterer vi til kurs på Quality Hotel Augustin i Trondheim der temaet blant annet er faglig progresjon og vurdering koblet til fagfornyelsen. I 2020 innføres ny læreplan i faget kunst og håndverk. På dette kurset får du en oppdatering om fornyelsen av faget kunst og håndverk, verktøy til egen vurderingspraksis og eksempler på undervisningsopplegg. Kursholder er Eva Lutnæs.

Skrijving fra første skoledag

21. mai arrangerer vi kurs om skrijving i Lærernes hus i Oslo. Når skolestarterne skal skrive, er leken og en utforskende tilnærming en god inn- gang til skriftspråket. På dette kurset vil du tips og råd om hvordan du på best mulig måte legger til rette for nettopp det. Iris Hansson Myran er kursholder.

Første klasse: Skolestartere har en rekke erfaringer med skriftspråket allerede før de begynner på skolen.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Les mer på www.udf.no/kurs

Husk reisekort i påsken

I vår medlemsapp «UDF Medlem» finner du alltid reisekort ditt når du har reiseforsikring hos oss. Du finner også tips og råd dersom du er uheldig eller trenger hjelp på reisen. Enten du er på fjellet, på dagstur i storbyen eller på ferie i utlandet gjelder vår reiseforsikring. Last ned appen «UDF Medlem» i App Store eller Google Play i dag. God påske!

Les mer på udf.no/reiseforsikring

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE FORSIKRINGSTILBUD

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsordninger for deg og dine til en god pris.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Pris fra kr 972 til kr 1476 pr år, avhengig av hvor i landet du bor.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Pris fra kr 756 til kr 1944 pr år, avhengig av om den skal gjelde for en eller for familie, og om du er over eller under 70 år.

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelssstøtte ved død i nær familie.
Pris kr 888 per år.

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke, spesialtilpasset studenter.
Pris kr 996 per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år.
Pris per barn 1308 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnaåpen helsetelefon er også inkludert.
Pris for familie kr 3000 per år. En person kr 2400 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser.
Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Bilforsikringen ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

FORDELER HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring.
Alle medlemmer får 32 % uavhengig av antall produkter.

TRYG PLUSS

Med privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Husk reiseforsikring

Nå er det snart påskeferie, og uansett om det blir bypåske, dagstur i marka eller en helgetur til utlandet gjelder vår reiseforsikring.

God påske!

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Neste nummer kommer 3. mai!

UTDANNING
•150•
ÅR
1869-2019

Foto: Ena Holterman Ødegaard

Foto: Dag Grundseth/Aftenposten

Les om

I juni 2016 tok elever til gatene for å demonstrere mot fraværs-
grensa. Historien har vist at de
unge har evnen til å skape både
endring og rabalder.